

БАЗЕЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ 1989 РОКУ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯННЯ ПІДХОДІВ ЛЮДИНИ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

**О. Л. Гуртовенко, кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»**

Інформацію про результати роботи штучного інтелекту щодо розглядуваних у цій публікації питань наведено наприкінці змістовної частини цієї публікації.

Мало передбачити в Конституції України положення про міжнародні договори (ч. 2 ст. 8, ч. 2 ст. 9 і ч. 1 ст. 151) та про юридичні повноваження органів державної влади та органи місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб (ч. 2 ст. 19). Потрібно ще якісно втілити ці положення в життя. Трапляється, що такому їхньому втіленню в життя заважає деяка неохайність законодавця. Подібного роду огріхи є неминучими. Використання зовнішнього погляду на ситуацію здатне допомогти поліпшити стан справ.

Правильне розуміння міжнародних договорів та прийнятих в їхній розвиток нормативно-правових актів України належить до факторів якісної реалізації положень Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1]. У ст. 268 КК України передбачено таке кримінальне правопорушення, як незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Положення, яке міститься в ст. 268 КК України, є бланкетним (до речі, воно має застарілу з огляду на теперішній зміст «профільного» законодавства України форму). При тлумаченні бланкетних положень часто доводиться враховувати нюанси змісту нормативно-правових актів, від яких походять бланкетні положення. Для розкриття змісту складу кримінального правопорушення, передбаченого в ст. 268 КК України, потрібно звернутися до положень Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22 березня 1989 р. (далі – Базельська конвенція, за винятком вказівок на неї в ряді цитат) [2] та ряду інших документів, а також ряду інших нормативно-правових актів України.

У положенні, передбаченому в ст. 1 Базельської конвенції, зазначається таке (мовою неофіційного перекладу, який міститься у виданні «Офіційний вісник України» та на офіційному веб-сайті Верховної Ради України):

«1. Для цілей цієї Конвенції серед відходів, які є об'єктом транскордонного перевезення, «небезпечними відходами» вважаються такі:

а) відходи, що входять до будь-якої категорії, наведеної у Додатку I, крім випадку, коли вони не мають якої-небудь із властивостей, наведених у Додатку III; і

б) відходи, які не охоплюються пунктом а), але які вважаються або визначені як небезпечні, згідно з внутрішнім законодавством держави експорту, імпорту або транзиту, що є Стороною.

2. Відходи, які належать до будь-якої категорії, наведеної у Додатку II та які підлягають транскордонному перевезенню, вважаються для цілей цієї Конвенції «іншими відходами».

3. Відходи, які через їхню радіоактивність підпадають під інші міжнародні системи контролю, в тому числі під дію міжнародних документів, що спеціально застосовуються до радіоактивних матеріалів, виключаються із сфери дії цієї Конвенції.

4. Відходи, що виникають в результаті нормального функціонування морських суден, скидання яких охоплюється іншими міжнародно-правовими документами, виключаються із сфери дії цієї Конвенції.».

У ч. 1 ст. 2 Базельської конвенції передбачено, що «для цілей зазначеної конвенції» «відходи – це будь-які речовини або предмети, які видаляються, призначені для видалення або підлягають видаленню відповідно до положень національного законодавства».

Згідно з положенням, передбаченим у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 р., **відходи** – це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [3], а згідно з положенням, передбаченим у п. 2 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120 (далі – КМУ, за винятком вказівок на нього в ряді цитат та інших речень цієї публікації, та Положення відповідно), **відходи** – це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [4].

Згідно з положенням, передбаченим у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про відходи», **небезпечні відходи** – це відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними, а згідно з положенням, передбаченим у п. 2 Положення, **небезпечні відходи** – це відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, що затверджується КМУ, і мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго, та до Зеленого переліку, що затверджується КМУ, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до Положення (далі – Додаток 2 до Положення – *О. Г.*), в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у зазначеному вище переліку небезпечних властивостей (виділення слів напівжирним шрифтом моє – *О. Г.*).

У щойно наведеному визначенні після слів «Зеленого переліку» пропущено слово «відходів». Але це не впливає на юридичний зміст наведеної інформації щонайменше в тому сенсі, що відповідні відходи (тут і далі в релевантних випадках, зрозуміло, що як інформаційну модель) не позбавлено юридичної ознаки приналежності до зазначеного Зеленого переліку відходів.

У тому же визначенні містяться слова «*можуть виявляти* небезпечні властивості» (курсив мій – *О. Г.*). Тут привертають увагу слова «можуть виявляти». З огляду на ці слова постає запитання про те, ким та яким чином має з'ясуватися та з'ясовується, чи виявляють зазначені матеріали відповідні властивості. На

перший погляд питання може здатися вузьким як для широкого висвітлення. Але воно не є таким з огляду щонайменше на одне положення Закону України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 р. (далі – Закон України «Про управління відходами») [5], про що детальніше йдеться нижче. Набрання чинності цим законом та втрата чинності Законом України «Про відходи» припадають на 9 липня 2023 р. Водночас є положення цього закону, які в цьому дослідженні підлягають врахуванню при тлумаченні юридичних положень як джерела релевантної інформації.

Із загальнолюдської точки зору, тобто з точки зору носія побутових та навіть компетентних видів свідомості (у сферах фізики, хімії, інженерії, юриспруденції і т. ін.) у розглядуваному визначенні з огляду на загальні уявлення про ймовірності та лінгвістику згідно з дослівною інтерпретацією йдеться чи може йтися про такі варіанти (вони викликані зазначеним вживанням слова «можуть» і виникають практично «на рівному місці»): 1) зазначені матеріали не виявляють зазначених небезпечних властивостей; 2) зазначені матеріали можуть виявляти зазначені небезпечні властивості, скажімо, залежно від підвидів зазначених матеріалів та/або обставин їхнього існування; 3) зазначені матеріали виявляють зазначені небезпечні властивості; 4) отримати жодну з наведених у п.п. 1) – 3) відповідей не видається можливим; 5) змішані варіанти, тобто (знову, скажімо, залежно від підвидів зазначених матеріалів та/або обставин їхнього існування) будь-які комбінації з двох, трьох чи чотирьох наведених варіантів; зрозуміло, що комбінація, якою охоплюється четвертий варіант та ще хоча б один із варіантів, для цілей тлумачення зазначеної точки зору існує тоді, коли в частині випадків щодо конкретного матеріалу отримати жодну з наведених у п.п. 1) – 3) відповідей не видається можливим через характеристики підвиду такого матеріалу та/або обставини проведення дослідження такого матеріалу;

Щодо другого варіанту та щодо п'ятого варіанту в разі, якщо п'ятим варіантом охоплюється другий варіант, із загальнолюдської точки зору постають, зокрема, такі запитання: 1) про який ступінь ймовірності йдеться взагалі та в конкретному випадку? 2) який ступінь ймовірності тут є примарним (інакше кажучи, ефемерним) і тому таким, яким де-юре належить знехтувати, а який – реальним (тобто реальним ризиком, реальною загрозою, реальною можливістю – тут лінгвістично – як завгодно)? 3) що є належними джерелами інформації, використання яких забезпечує зв'язування відповіді на зазначені запитання: положення природних наук, теорії ймовірностей, джерела юридичної інформації і т. ін., та як ці джерела співвідносяться між собою за змістом та юридичним значенням?

Потрібно перевірити висловлену версію щодо інтерпретації відповідного юридичного положення, адже з оглядну на неї розглядувана ситуація здатна характеризуватися існуванням корупційного ризику високої ймовірності, який на практиці, про що б не йшлося в належних джерелах інформації про зазначені матеріали, здатен «перетворитися», наприклад, на такі наслідки: в разі вчинення корупційного правопорушення, узгодженого між обома «зацікавленими сторонами», такі матеріали де-факто «не виявлятимуть» небезпечних властивостей, а, наприклад, у разі «незговірливості» суб'єкта господарювання – «виявлятимуть» такі властивості. Тоді на практиці потреби у використанні діаграм Ейлера (автор цієї публікації подумки та в чернетці цієї публікації використав їх при порівнянні наведених вище визначень відходів та небезпечних відходів) та подібних методів не існувало б, і було б максимально складно уявити ознайомленість «досвідченого»

внутрішнього спостерігача ситуації зі щойно згаданими поняттями та подібними методами. Тож постає потреба в перевірці висловлених версій щодо змісту розгляданого визначення та гаданих похідних від нього корупційних ризиків.

Існує Перелік небезпечних властивостей, затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 16 жовтня 2000 р. № 165 (далі – Перелік).

Зміст додатку 2 до Положення та зміст додатку I до Базельської конвенції збігаються, що доводиться шляхом їхнього порівняння та підтверджується вказівкою на таку відповідність у Додатку 2 до Положення. Ось приклади матеріалів, наведених (зрозуміло, що як інформаційні моделі) в Додатку 2 до Положення: Y2 Відходи виробництва та переробки фармацевтичної продукції; Y5 Відходи виробництва, одержання і застосування хімічних речовин для просочування деревини; Y8 Непотрібні мінеральні масла, що не придатні для використання за призначенням; Y10 Відходи, речовини та вироби, що містять поліхлоровані біфеніли (ПХБ) та/або поліхлоровані терфеніли (ПХТ) та/або полібромовані біфеніли (ПББ) або забруднені ними; Y14 Непотрібні хімічні речовини, отримані в ході науково-дослідних робіт чи учбового процесу, природа яких ще не виявлена, та/або які є новими і чий вплив на людину та/або навколишнє середовище невідомий; Відходи, що містять: Y19 Карбоніли металів, ... Y39 Феноли; фенольні сполуки, включаючи хлорфеноли, ... Y40 Ефіри.

Ось приклади з Переліку (їхню нумерацію та курсив у них для зручності запроваджено автором цієї публікації):

1) вибухові речовини чи відходи – це тверді або рідкі речовини чи відходи (або суміш речовин чи відходів), які самі по собі *здатні* до хімічної реакції з виділенням газів такої температури і тиску і з такою швидкістю, що призводить до пошкодження оточуючих предметів;

2) вогнебезпечними є рідини, суміші рідин або рідини, що містять тверді речовини в розчині чи суспензії (наприклад: фарби, політури, лаки тощо, крім речовин чи відходів, класифікованих інакше, згідно з їх небезпечними властивостями), які *виділяють* вогнебезпечні пари при температурі не вище 60,5 град.С при випробуванні в замкнутій посудині або не вище 65,6 град.С при випробуванні у відкритій посудині. (Результати, одержані при випробуваннях у закритій чи відкритій посудині, не можуть бути точно співставлені і навіть окремі результати, отримані одним і тим же методом, часто відрізняються один від одного, отже норми, у яких цифри не збігаються з наведеними вище, залишаються в контексті даного визначення). Тверді речовини або тверді відходи, окрім класифікованих як вибухові, які в умовах, що виникають при транспортуванні, *здатні* легко займатися або *можуть* при терті викликати чи посилювати пожежу;

3) органічні речовини чи відходи, що містять бівалентну групу -O-O-, є термічно нестійкими речовинами, які *схильні* до екзотермічного самоприскорювального розкладу;

4) речовини чи відходи, які в разі попадання в навколишнє середовище *справляють* (одразу чи згодом) шкідливий вплив на навколишнє середовище в результаті біоаккумуляції і/або

5) *мають* токсичний вплив на біотичні системи.

Наведені приклади для наочності підлягають такому спрощенню:

- 1) *здатні* до хімічної реакції з виділенням газів такої температури і тиску і з такою швидкістю, що призводить до пошкодження оточуючих предметів;
- 2) *виділяють* вогненебезпечні пари при температурі не вище 60,5 град.С;
- 3) *схильні* до екзотермічного самоприскорювального розкладу;
- 4) *справляють* (одразу чи згодом) шкідливий вплив на навколишнє середовище в результаті біоакумулювання;
- 5) *мають* токсичний вплив на біотичні системи;

Отримане спрощення для наочності підлягає такому спрощенню:

- 1) *здатні*;
- 2) *виділяють*;
- 3) *схильні*;
- 4) *справляють*;
- 5) *мають*.

На перший погляд отримані спрощення підлягають поєднанню зі словами «можуть виявляти» (тобто існує потреба в підставленні отриманих спрощень в наведене визначення небезпечних відходів, передбачене в Положенні) в такий спосіб:

- 1) можуть *бути* *здатними*;
- 2) можуть *виділяти*;
- 3) можуть *бути* *схильними*;
- 4) можуть *справляти*;
- 5) можуть *мати* (*справляти*).

Тоді порівняння отриманих спрощень (тобто положень Переліку) та отриманих поєднань (тобто конкретизацій визначення небезпечних відходів, передбаченого в Положенні) має такий вигляд, де зліва від літер «vs.» наводяться зазначені спрощення, а справа – зазначені поєднання:

- 1) *здатні* vs. можуть *бути* *здатними*;
- 2) *виділяють* vs. можуть *виділяти*;
- 3) *схильні* vs. можуть *бути* *схильними*;
- 4) *справляють* vs. можуть *справляти*;
- 5) *мають* vs. можуть *мати* (*справляти*).

Далі зміст отриманих порівнянь в контексті наведених вище зауважень розкривається так:

1) завжди (зрозуміло, що за наведених у Переліку умов) відповідь виду «можуть», інакше кажучи, другий із наведених варіантів (тобто для отримання відповіді виду «можуть» вистачає встановлення того, що конкретні матеріали належать до матеріалів, наведених у відповідних положеннях Переліку) vs. будь-який із п'яти наведених варіантів;

2) завжди (зрозуміло, що за наведених у Переліку умов) відповідь виду «так», інакше кажучи, третій із наведених варіантів (тобто для отримання відповіді виду «так» вистачає встановлення того, що конкретні матеріали належать до матеріалів, наведених у відповідних положеннях Переліку) vs. будь-який із п'яти наведених варіантів;

3) завжди (зрозуміло, що за наведених у Переліку умов) відповідь виду «можуть», інакше кажучи, другий із наведених варіантів (тобто для отримання відповіді виду «можуть» вистачає встановлення того, що конкретні матеріали належать до матеріалів, наведених у відповідних положеннях Переліку) vs. будь-який із п'яти наведених варіантів;

4) завжди (зрозуміло, що за наведених у Переліку умов) відповідь «так», інакше кажучи, третій із наведених варіантів (тобто для отримання відповіді виду «так» вистачає встановлення того, що конкретні матеріали належать до матеріалів, наведених у відповідних положеннях Переліку) vs. будь-який із п'яти наведених варіантів;

5) завжди (зрозуміло, що за наведених у Переліку умов) відповідь «так», інакше кажучи, третій із наведених варіантів (тобто для отримання відповіді виду «так» вистачає встановлення того, що конкретні матеріали належать до матеріалів, наведених у відповідних положеннях Переліку) vs. будь-який із п'яти наведених варіантів.

Вище було вжито слова «на першій погляд» та отримано результати вживання цих слів щодо розглядуваних юридичних положень. Але звернення до більш конкретних положень «твердого» та «м'якого» позитивного права свідчить, що викладені результати є або частково справді є наслідком омани, викликані відсутністю такого звернення. Так, слово «схильні», згадане на прикладі слів «органічні речовини чи відходи, що містять бівалентну групу -O-O-, є термічно нестійкими речовинами, які *схильні* до екзотермічного самоприскорювального розкладу», щодо органічних пероксидів означає не можливість, а категоричність, а саме те, що до займистих газів належать гази, що за температури 20 °C та нормального тиску 101,3 кПа мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів («незалежно від нижньої межі займистості»), що підтверджується так.

Як зазначалося, згідно з нормою, передбаченою в п. 2 Положення, один із видів небезпечних відходів – той, що згадується в зазначеній нормі другим – має такі ознаки:

1) це відходи, включені до Зеленого переліку, що затверджується КМУ;

2) вони містять матеріали, наведені у Додатку 2;

3) зазначені в п. 2 цього переліку ознак матеріали мають такі кількості, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені в Переліку. Перелік відповідає переліку, наведеному в додатку III до Базельської конвенції, що доводиться шляхом їхнього порівняння та підтверджується вказівкою на таку відповідність у примітці 1 до зазначеного переліку.

Зелений перелік відходів затверджено зазначеною постановою КМУ від 13 липня 2000 р. № 1120. У примітці (1) до Зеленого переліку відходів зазначається таке: «До Зеленого переліку відходів включено відходи, зазначені у переліку В Базельської конвенції (додаток IX до Базельської конвенції), за винятком позиції В3140, яка включена у змінній редакції до Жовтого переліку відходів (порядковий номер 84).».

Отже, перша зазначена ознака (за винятком однієї позиції, чим для цілей подальшого аналізу потрібно знехтувати) полягає в тому, що вона є змістом додатку IX до Базельської конвенції.

Як зазначалося, зміст додатку 2 до Положення та зміст додатку I до Базельської конвенції збігаються.

У примітці (1) до Переліку зазначається, що він відповідає переліку, наведеному у додатку III до Базельської конвенції.

Отже, зазначений перелік ознак має такий зміст:

1) зміст додатку IX до Базельської конвенції;

2) зміст додатку I до Базельської конвенції;

3) *можливо*, зміст додатку III до Базельської конвенції. Слово «можливо» тут виділено автором цієї публікації курсивом, щоб підкреслити, що в зазначеному визначенні (інакше кажучи, в зазначеній нормі) містяться не слова «виявляють небезпечні властивості», а слова «можуть виявляти небезпечні властивості».

У додатку IX до Базельської конвенції зазначається таке: «Відходи, наведені в цьому додатку, не є відходами, перевезення яких охоплюється сферою дії пункту 1 а) статті 1 цієї Конвенції, якщо тільки вони не вміщують матеріал, наведений у додатку I, у тому обсязі, за наявності якого *виявляються* (англ. зі збереженням граматичної форми слова, вжитого в англomовного тексту, – *to exhibit*) якісь із властивостей, наведених у додатку III.» (переклад з англійської мови на українську мову мій – *О. Г.*).

Наведений переклад слів, що містяться в додатку IX до Базельської конвенції, і згаданий в цій публікації неофіційний переклад тих самих слів різняться між собою тільки лінгвістично. Ось відповідні слова англійською мовою: «Wastes contained in the Annex will not be wastes covered by Article 1, paragraph 1 (a), of this Convention unless they contain Annex I material to an extent causing them *to exhibit* an Annex III characteristic.» [6]. Згідно з положенням, передбаченим у ст. 29 Базельської конвенції, викладений англійською мовою оригінал тексту цієї конвенції належить до її автентичних текстів. Ось відповідні слова зі згаданого неофіційного перекладу: «Відходи, які увійшли до цього додатку, не є відходами, які підлягають під дію пункту 1 а) статті 1 цієї Конвенції, якщо тільки вони не вміщують матеріал, що фігурує у додатку I, в тому обсязі, який *виявляє* якісь з властивостей, наведених у додатку III.». Курсив у цьому абзаці мій – *О. Г.* Інформація виду *obiter dictum*: звичайно, що наведені слова «підлягають під дію», як і інші подібні особливості тексту зі згаданим перекладом, автором цього дослідження було скопійовано.

Отже, потрібно з'ясувати зміст наведених слів «Відходи, наведені в цьому додатку, не є відходами, перевезення яких охоплюється сферою дії пункту 1 а) статті 1 цієї Конвенції, якщо тільки вони не вміщують матеріал, наведений у додатку I, у тому обсязі, за наявності якого виявляються якісь із властивостей, наведених у додатку III.».

Стаття 1 Базельської конвенції містить такі слова:

«1. Для цілей цієї Конвенції серед відходів, які є об'єктом транскордонного перевезення, «небезпечними відходами» вважаються такі:

а) відходи, що входять до будь-якої категорії, наведеної у Додатку I, крім випадку, коли вони не мають якої-небудь із властивостей, наведених у Додатку III; і...».

Отже, відходи, наведені в додатку IX до Базельської конвенції, для цілей регулювання правовідносин шляхом застосування Базельської конвенції є небезпечними відходами, якщо вони вміщують матеріал, наведений у додатку I до Базельської конвенції, в тому обсязі, за наявності якого виявляються якісь із властивостей, наведених у додатку III до Базельської конвенції.

Викладеним підтверджується, що зазначений перелік ознак має такий зміст:

- 1) зміст додатку IX до Базельської конвенції;
- 2) зміст додатку I до Базельської конвенції;
- 3) можливо, зміст додатку III до Базельської конвенції.

У Базельській конвенції багато разів йдеться про співвідношення між додатком I та додатком III до неї. При цьому всюди йдеться про виявлення властивостей, наведених у додатку III до Базельської конвенції (тобто про виявлення

небезпечних властивостей), а не про можливість виявлення властивостей, наведених у додатку III до Базельської конвенції (тобто не про можливість виявлення небезпечних властивостей). Ці положення Базельської конвенції є похідними від законів фізики, хімії, до формалізації яких у «твердому» та «м'якому» позитивному праві було залучено провідних фахівців. Об'єктивне призначення цих положень полягає в тому, щоб адекватно та зручно формалізувати зазначені закони засобами природної мови та зрештою в тому, щоб наголосити на регулюванні ситуацій, які характеризуються виявленням зазначених властивостей, а не ситуацій, які характеризуються «можливістю» виявлення зазначених властивостей. Запровадження регулювання ситуацій, визначених через зазначену можливість, було б неякісним юридичним кроком. Таке запровадження об'єктивно (з огляду на закони фізики, хімії, положення інженерії і т. ін.) непотрібне, чим не заперечується потреба формалізації ймовірностей, які існують об'єктивно. Щодо викладеного зміст дослівного та зміст цільового розуміння положень Базельської конвенції збігаються.

Водночас між зазначеною нормою, передбаченою в п. 2 Положення, яка містить слово «можуть», та нормами Базельської конвенції немає колізії через існування таких двох обставин (існування кожної з цих обставин достатньо для того, що відповідної колізії не існувало):

1) Базельська конвенція набрала чинності для України 23 липня 1999 р. Вона оприлюднена у виданні «Офіційний вісник України» в 2018 р. Її текст також міститься на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. В обох випадках опублікований один і той самий неофіційний переклад Базельської конвенції на українську мову.

У Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними, який міститься в додатку 3 до Закону України «Про управління відходами», є посилання на легкозаймисті газоподібні відходи: газоподібні відходи, які є легкозаймистими у повітрі за температури 20°C та нормального атмосферного тиску 101,3 кПа. Це положення підлягає врахуванню при тлумаченні юридичних положень як джерело релевантної інформації.

У рішенні Рахункової палати «Про результати аудиту виконання Україною вимог Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням» від 11 травня 2016 р. № 10-3 (далі – Рішення Рахункової палати) зазначається: «... Мінприроди та МЗС не забезпечили офіційного перекладу Базельської конвенції українською мовою, що створює ризики неофіційного тлумачення визначень і положень даного міжнародного договору і потребує термінового врегулювання цього питання» [7].

У цьому абзаці міститься інформація виду *obiter dictum*. Зазначений неофіційний переклад іноді гірший за можливий електронний переклад. Водночас, на думку автора цієї публікації, викладене зовсім не заважає правильно зрозуміти зміст тих положень Базельської конвенції, які автор цієї публікації читав, користуючись зазначеним неофіційним перекладом. У цьому зв'язку розгляд питання про те, чи є принцип правової певності фактором визначення межі між юридичними наявністю та відсутністю перекладу на українську мову міжнародного договору України (тобто питання про те, чи є де-юре неофіційний переклад, опублікований в офіційному видінні, достатньо якісним для того, щоб через дотримання принципу правової певності вважатися де-юре офіційним перекладом) не належить до завдань цієї публікації.

До умов того, що міжнародний договір України є таким, що підлягає юридичній реалізації в Україні (зокрема є таким, що є юридично обов'язковим для України як держави-учасниці міжнародного договору, тобто є таким, що Україна де-юре є його державою-учасницею), є опублікування міжнародного договору України українською мовою/офіційного перекладу міжнародного договору України українською мовою. Про це зазначалося в ч.ч. 4, 5 ст. 20 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 р. [8] (втратив чинність). У положенні, передбаченому в ч. 1 ст. 21 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. [9] (цей закон є чинним) прямо (тобто в безпосередньому змісті зазначеного положення) не йдеться про опублікування офіційного перекладу на українську мову міжнародних договорів, які не мають автентичного тексту українською мовою. Водночас правильним є розуміння зазначеного положення та інших положень, згідно з яким належить здійснювати опублікування офіційного перекладу відповідних міжнародних договорів України на українську мову. Про це свідчать, наприклад, положення, передбачені в ч. 2 ст. 21 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. та (див., наприклад, п. 7) Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову, затвердженого постановою КМУ від 17 березня 2006 р. № 353 [10].

Отже, Базельська конвенція не була офіційно оприлюднена в Україні (обов'язковою ознакою такого оприлюднення є опублікування офіційного перекладу в офіційному виданні). Тому Базельська конвенція не підлягає юридичній реалізації в Україні, що не має стосунку до юридичних повноважень України, передбачених у цій конвенції, як суб'єкта міжнародних правовідносин з питань цієї конвенції, юридичного обов'язку опублікування офіційного перекладу цієї конвенції і т. ін. Викладене не означає, що нормативно-правові акти України, прийняті для втілення в життя Базельській конвенції, не підлягають юридичній реалізації;

2) Базельську конвенцію як суб'єктам правовідносин безпосередньо адресовано державам-учасницям Базельської конвенції, тобто учасникам міжнародних правовідносин з питань Базельської конвенції. Базельську конвенцію безпосередньо не адресовано відповідним експортерам, імпортерам, Міндовкіллі (зараз цей орган державної влади України іменується Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, далі – Міндовкілля, за винятком ряду цитат), його співробітникам – носіям публічної влади, фахівцям з питань небезпечних матеріалів і т. ін., які є учасниками конкретних абсолютних та відносних правовідносин щодо відповідного транскордонного перевезення небезпечних вантажів, зокрема щодо питань письмової згоди.

У положеннях, передбачених у ст. 4 Базельської конвенції (пункти 1 b), 1 c), 2 e), 2 f), 2 g), 4 і т. ін.) йдеться про юридичні повноваження держав-учасниць Базельської конвенції, які реалізуються, зокрема, шляхом прийняття «внутрішнього» національного права.

Так само згідно з положенням, передбаченим у ч. 3 ст. 4 Базельської конвенції, Сторони вважають незаконний обіг небезпечних або інших відходів злочином. Практика правотворчості свідчить, що положення міжнародних договорів України про обов'язки України щодо позитивно-правової криміналізації діянь адресуються Україні як державі-учасниці міжнародних договорів України (є нормами прямої дії саме для неї), а не потенційним винним особам, потерпілим особам, правоохоронним органам України, українським судам і т. ін. (не є для них нормами

прямої дії). Якщо Україна зобов'язалася б криміналізувати певне діяння, наділивши його одними юридичними ознаками (ознаками складу кримінального правопорушення), а наділила б іншими (частково іншими) такими ознаками, то: 1) Україна несла б юридичне зобов'язання внести зміни до КК України; 2) існувала б колізія між відповідним міжнародним договором та відповідним положенням КК України для цілей реалізації юридичних повноважень України як суб'єкта міжнародних правовідносин, для цілей реалізації повноважень органів державної влади, які беруть участь в правотворчості – Верховної Ради України та Президента України, та осіб, що займаються допоміжною щодо цього, похідною від цього діяльністю; 3) колізії між відповідним міжнародним договором та відповідним положенням КК України для цілей реалізації КК України щодо правовідносин, відмінних від зазначених вище, тобто правовідносин, суб'єктами яких є винна особа, потерпіла особа, рятівник, відповідний орган державної влади і т. ін., не існувало б і до (без) внесення зазначених змін. Положення, передбачене в ч. 3 ст. 3 КК України, не підлягає інтерпретації, згідно з якою Україні заборонено бути учасником міжнародних договорів, в яких передбачається обов'язок України як суб'єкта міжнародних правовідносин криміналізувати певне діяння. Якщо б Україна була учасником міжнародного договору, положення якого про склад кримінального правопорушення згідно з таким договором було б положенням прямої дії, то між таким положенням та (якщо б воно не було б змінено відповідним чином) положенням, передбаченим у ч. 3 ст. 3 КК України, існувала б колізія.

Повноваження щодо транскордонного перевезення небезпечних відходів суб'єктів господарської діяльності, органів публічної влади держав-учасниць Базельської конвенції як суб'єктів правовідносин щодо конкретних зазначених перевезень у Базельській конвенції лише маються на увазі, а не передбачаються в ній та не реалізуються безпосередньо на підставі цієї конвенції.

У Базельській конвенції йдеться про повноваження держав-учасниць цієї конвенції втілити юридичні повноваження, передбачені в Базельській конвенції, у «внутрішньому» національному праві, шляхом «перетворення» повноважень держав-учасниць на повноваження суб'єктів правовідносин щодо конкретних зазначених перевезень, а не про безпосереднє застосування положень Базельської конвенції експортерами, імпортерами, відповідним органом публічної влади держави-учасника Базельської конвенції і т. ін. Повноваження держав-учасниць Базельської конвенції втілюються в життя шляхом покладення відповідних повноважень на суб'єктів правовідносин, на які розповсюджується юрисдикція держав-учасниць (як-от експортерів, імпортерів, орган державної виконавчої влади). Тому Базельська безпосередньо не застосовується такими суб'єктами, не є для них (інакше кажучи, в контексті їхніх правовідносин) актом прямої дії. Базельська конвенція не містить достатньо конкретного механізму для того, щоб бути для таких суб'єктів актом прямої дії. Вона не містить і не може містити вказівку на конкретний (іменований узагальнено чи конкретно) орган публічної влади тієї чи іншої держави-учасниці Базельської конвенції, який був би суб'єктом зазначених «конкретних» правовідносин.

У цьому зв'язку норми Базельської конвенції про предмет (об'єкт) правовідносин, яким є небезпечні відходи (в них йдеться не про можливість виявлення небезпечних властивостей, а про виявлення таких властивостей) та норма, передбачена в п. 2 Положення, яка містить слово «можуть», є нормами про різні правовідносини. Ці правовідносини відрізняються їхніми суб'єктами та

зв'язком. Одні є міжнародними правовідносинами між державами, інші – правовідносинами, що виникають на підставі «внутрішнього» національного права при реалізації відповідних передбачених «внутрішнім» національним правом повноважень.

Отже, норми Базельської конвенції, в яких не вжито відповідне слово «можуть», та норма, в якій вжито слово «можуть», існують для різних цілей регулювання правовідносин. Тому між ними немає та не може бути колізії щодо правовідносин, суб'єктами яких є експортер, імпортер, Мінекоенерго і т. ін., але є колізія щодо правовідносин, суб'єктами яких є держави-учасниці Базельської конвенції та похідним чином КМУ, і наявність цієї колізії свідчить про існування юридичного обов'язку України та похідним чином КМУ викласти відповідну норму без використання слова «можуть» (кінець пункту 2 переліку відповідних обставин).

Водночас якою б не була юридична природа Базельської конвенції, спільна чи специфічна в тих чи інших юрисдикціях, її положення є джерелом правильної інформації, яку належить враховувати при тлумаченні положень законодавства України. Положення Базельської конвенції свідчать: об'єктивне призначення положення, в якому вжито слово «можуть», полягає в тому, що в цьому положенні йдеться про регулювання ситуації, за якої небезпечні властивості виявляються, а не можуть виявлятися.

Зазначене об'єктивне призначення положення, в якому вжито слово «можуть», підтверджується також змістом наведених нижче документів ООН як першоджерел чи джерел, похідних від першоджерел, відповідної інформації (в контексті того, що вони є джерелами правильної інформації, яку належить враховувати при тлумаченні положень законодавства України та безвідносно питання про їхню приналежність до положень «твердого» чи «м'якого» позитивного права) та змістом постанови КМУ від 13 вересня 2022 р. № 1030 (далі – Постанова № 1030). У згаданих документах ООН та актах внутрішнього національного законодавства України сказано не лише про небезпечні властивості, а й, що природно, про об'єкти – носії таких властивостей (як-от газу), які (об'єкти) щонайменше в контексті аналізованого визначення небезпечних відходів там передбачено в тому сенсі, що вони розглядаються як складники чи прояви зазначених матеріалів.

У примітці (1) до Переліку зазначається, що він відповідає переліку, наведеному в додатку III до Базельської конвенції. У примітці (2) до Переліку зазначається, що він відповідає системі класифікації небезпечних властивостей, що наведена в Рекомендаціях ООН з перевезення небезпечних вантажів (ST/SG/AC.10/1/Rev.5, ООН, Нью Йорк, 1998 р.). У додатку III до Базельської конвенції зазначається, що він відповідає системі класифікації небезпечних властивостей, що наведена в Рекомендаціях ООН з перевезення небезпечних вантажів (ST/SG/AC.10/1/Rev.5, ООН, Нью Йорк, 1998 р.). Як у першоджерелі, тобто в зазначених Рекомендаціях, так і в двох зазначених нижче міжнародних документах, до яких дані про небезпечні властивості було запроваджено шляхом запозичення тексту із зазначеного першоджерела, йдеться не лише про небезпечні властивості (їхній перелік), а і про об'єкти – носії таких властивостей (як-от відповідні газу).

Знайдемо приклад об'єкта, який має ознаки згаданого другого виду небезпечних відходів. У додатку III до Базельської конвенції та Переліку йдеться про таку (небезпечну) властивість, як «органічні речовини чи відходи, що містять бівалентну групу -O-O-, є термічно нестійкими речовинами, які схильні до

екзотермічного самоприскорювального розкладу» (згідно з додатком III до Базельської конвенції та Переліком зазначеними властивостями є ті чи інші види речовин, а не ознаки на кшталт «виділення токсичних газів при контакті з повітрям чи водою»). Вказівка на об'єкт в положеннях додатку III до Базельської конвенції автоматично свідчить про охоплення такого об'єкту як інформаційної моделі положеннями додатку I до Базельської конвенції (інакше об'єкт не згадувався б в положеннях додатку III до Базельської конвенції) та за відповідних умов розповсюдження на такий об'єкт додатку IX до Базельської конвенції та юридичного режиму поводження з небезпечними відходами для згаданих цілей (спочатку в контексті юридичних повноважень держави-учасниці Базельської конвенції, потім – за імплементації зазначених додатків і т. ін., а також при зверненні до Базельської конвенції як до джерела належної інформації безвідносно юридичної природи такої конвенції в тій чи іншій юрисдикції – в контексті юридичних повноважень імпортерів, експортерів, відповідного органу публічної влади і т. ін.). З огляду на співвідношення між змістами додатків I, III та IX до Базельської конвенції, наведене в додатку IX до Базельської конвенції (включно зі співвідношенням між змістами додатків I і III до Базельської конвенції, неодноразово згадуваним у Базельській конвенції), те, що наведену властивість (тобто «органічні речовини...») згадано в додатку III до Базельської конвенції та Переліку, і те, що відповідні закони фізики, хімії було юридично формалізовано за участі фахівців високого рівня (через що ймовірність помилки є такою низькою, що нею тут потрібно знехтувати), згадані органічні речовини чи відходи є шуканим прикладом.

Наведені вище слова «матеріали, наведені у додатку 2 до Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у зазначеному вище переліку небезпечних властивостей» щодо таких властивостей, як «органічні речовини чи відходи, що містять бівалентну групу -O-O-, є термічно нестійкими речовинами, які схильні до екзотермічного самоприскорювального розкладу», означають, що в зазначених словах йдеться про відповідні матеріали, що містять зазначені органічні речовини чи відходи.

У виданому ООН документі «Рекомендації з перевезення небезпечних вантажів, Типові правила» (вище його було згадано як «Рекомендації ООН з перевезення небезпечних вантажів (ST/SG/AC.10/1/Rev.5, ООН, Нью Йорк, 1998 р.)»; далі – Типові правила; цей документ є рекомендаційним) характеристики зазначених органічних речовин чи відходів розкрито в таких словах, що містяться в підп. 2.5.3.1.1 Типових правил: «Органічні пероксиди **схильні** до екзотермічного розкладу за нормальної або високої температури. Розклад може початися під впливом тепла, контакту з домішками (наприклад, кислотами, сполуками важких металів, амінами), тертя або удару. Швидкість розкладу зростає зі збільшенням температури та залежить від складу органічного пероксиду. Розклад може призводити до утворення шкідливих або **займистих газів** або парів. Певні органічні пероксиди необхідно перевозити за регульованої температури. Деякі з органічних пероксидів **можуть розкладатися з вибухом**, особливо в замкнутому просторі. Цю властивість можна змінити шляхом додавання розріджувачів або використання відповідної тари. **Багато органічних пероксидів інтенсивно горять**» (переклад з англійської мови на українську мову мій, виділення слів напівжирним шрифтом моє – О. Г.) [11]. Водночас точне порівняння понять «органічні речовини чи відходи, що містять бівалентну групу -O-O-, є термічно нестійкими речовинами, які схильні до

екзотермічного самоприскорювального розкладу» та «органічні пероксиди» та висвітлення питання про те, чи належить зазначений розклад під впливом контакту з домішками до самоприскорювального розкладу, не належать до завдань цієї публікації.

Отже, органічні пероксиди характеризуються істотною ймовірністю розкладу, що тягне за собою істотну ймовірність утворення газів, які є займистими (займаються), зокрема тих, що інтенсивно горять, та/або істотну ймовірність вибуху. Якщо матеріал є органічною речовиною чи відходами, що містять бівалентну групу -О-О- (а, отже, є термічно нестійкою речовиною, яка схильна до екзотермічного самоприскорювального розкладу), то в розглядуваній ситуації такий матеріал належить до небезпечних відходів. Виявлення (об'єктивне) небезпечних властивостей (як зазначається в наведеному визначенні небезпечних відходів – можливість виявлення небезпечних властивостей) у контексті розглядуваної ситуації є не лише фактичною, а й юридичною ознакою небезпечних відходів. Щодо зазначених органічних речовин, відходів, органічних пероксидів виявлення небезпечних властивостей (як зазначається в наведеному визначенні небезпечних відходів – можливість виявлення небезпечних властивостей) полягає в існуванні істотної ймовірності розкладу, що тягне за собою істотну ймовірність утворення газів, які є займистими (займаються), зокрема тих, що інтенсивно горять, та/або істотну ймовірність вибуху. Тобто в розглядуваному прикладі відповідні відходи є небезпечними через істотну ймовірність утворення похідних від відходів газів, які є займистими (займаються), зокрема тих, що інтенсивно горять, та/або істотну ймовірність вибуху (при перевезенні відповідних відходів).

Тому неякісне перевезення органічних пероксидів характеризується реальною загрозою заподіяння реальної шкоди. Ряд подробиць зазначеної схильності наведено в документах ООН у вигляді категоричних висловлювань, а не вказівок на ймовірності, рівень яких відмінний від 0% та 100%.

Далі питання розглядається в контексті характеристик займистих газів.

У підп. 2.2.2.1 Типових правил міститься таке визначення: «Займисті гази

Гази, які за температури 20° С і нормального тиску 101,3 кПа:

i) є *займистими* в суміші з повітрям за їхньої концентрації не більш як 13% за об'ємом; або

ii) в суміші з повітрям мають діапазон займання не менше 12 відсотків. Горючість має визначатися шляхом випробувань або розрахунків згідно з методами, прийнятими МОС (див. стандарт ISO 10156:2017). Якщо для використання цих методів наявних даних недостатньо, може бути використаний зіставний метод випробування, визнаний національним компетентним органом.» (переклад з англійської мови на українську мову мій, курсив мій – О. Г.).

Згідно з положеннями, передбаченими в примітках 19 і 20 до таблиці 2 «Порогові маси небезпечних речовин за класами небезпечних речовин та категоріями безпеки» додатку 1 «Порогові маси небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної безпеки» до Порядку ідентифікації об'єктів підвищеної безпеки та їх обліку, затвердженого Постановою КМУ від 13 вересня 2022 р. № 1030, «до класу небезпечних речовин «Займисті гази» належать речовини, що *можуть* спалахувати в суміші з повітрям за температури + 20° С і нормального тиску в повітрі 101,3 кПа,

а

займисті гази мають дві категорії безпеки:

категорія 1 – гази, які за температури + 20° С і нормального тиску в повітрі 101,3 кПа *займаються* в суміші з повітрям за концентрації не більш як 13 відсотків за об'ємом або які мають діапазон займання в суміші з повітрям не менш як 12 відсотків незалежно від нижчого порогу займання;

категорія 2 – гази, що не належать до категорії 1, але за температури + 20°С і нормального тиску в повітрі 101,3 кПа *можуть займатися*». [12] (курсив мій – О. Г.).

Вище згадується стандарт ISO 10156:2017 (далі – Стандарт). ISO – це Міжнародна організація зі стандартизації (далі – МОС). Назва Стандарту містить слова «Балони газові. Гази та газові суміші. Визначення потенційної здатності до займання та окислення для вибору випускних отворів клапана балона» (переклад з англійської мови на українську мову мій – О. Г.). Із чималої кількості нормативно-правових актів України впливає, що порушення нормативно-правових актів України розглядається створювачами таких актів як порушення стандартів МОС. Такий погляд є неправильним, а поведінка, що не узгоджується зі Стандартами МОС як такими, в Україні не є правопорушенням. Стандарти МОС офіційно не оприлюднюються в жодній юрисдикції. З позицій МОС розроблені нею стандарти захищено авторським правом. Їхнім офіційним продавцем є МОС. Вартість Стандарту, викладеного англійською мовою, на офіційному веб-сайті МОС становить 145 швейцарських франків. Про розгляд подібного питання на прикладі Технічних інструкцій ІКАО йдеться в іншій публікації автора цієї публікації [13]. У Стандарті міститься додаток А. У цьому додатку міститься частина таблиці, наведеної в прийнятому ООН документі «Узгоджена на глобальному рівні системі класифікації небезпечності та маркування хімічної продукції» (далі – УГС) [14] (про це зазначається і в згаданому додатку А). У п. 3.1.1 Стандарту міститься таке визначення: газ або суміш газів, що займається в повітрі – це газ або суміш газів, що займається за атмосферного тиску та температури 20 °С.

У п. 2.2.1.1 УГС міститься таке визначення: займистий газ – це газ, що має діапазон займистості з повітрям за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа. В УГС також містяться такі слова:

«2.2.1 Критерії класифікації небезпечності

2.2.1.1 Займистий газ належить до класу безпеки 1А, 1В або 2 згідно з такою таблицею. Займисті гази, які є пірофорними та/або хімічно нестабільними, завжди належать до класу безпеки 1А.

Таблиця 2.2.1: Критерії класифікації небезпечності займистих газів

Клас небезпечності	Критерії
Займистий газ	Гази, що за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа: а) є займистими в суміші з повітрям за їхньої концентрації не більше 13 % за обсягом; або б) мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів незалежно від нижньої межі займистості,

1А		за винятком тих випадків, коли дані вказують на те, що вони відповідають критеріям приналежності до класу небезпечності 1В.	
	Пірофорний газ	Займисті гази, що піддані самозайманню в суміші з повітрям за температури 54 °С або нижче.	
	Хімічно нестійкий газ	А	Займисті гази, що є хімічно нестійкими за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа.
		В	Займисті гази, що є хімічно нестійкими за температури 20 °С та/або тиску, що перевищує 101,3 кПа.
1В	Займистий газ	Гази, що відповідають критеріям займистості для приналежності до класу небезпечності 1А, але які не є ані пірофорними, ані хімічно нестабільними та які мають щонайменше або: а) нижню межу займистості в суміші з повітрям більше 6 % за обсягом; або б) «фундаментальна швидкість горіння» менше 10 см/с.	
2	Займистий газ	Гази, крім тих, що належать до класу небезпечності 1А або 1В, та які за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа мають певний діапазон займистості в суміші з повітрям.	

» (переклад з англійської мови на українську мову мій – О. Г.).

У цьому абзаці міститься інформація виду *obiter dictum*. Слова «нормального тиску» та слова «101,3 кПа» є дублюванням, адже значення нормального атмосферного тиску дорівнює 101 325 Па. Не варто було вживати розділовий знак «;». Слова «незалежно від нижньої межі займистості» не додають інформації порівняно зі словами «мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів».

Те, що УГС підлягають врахування при тлумаченні юридичних положень, підтверджується і тим, що цей документ міститься у відкритому доступі в інтернеті. Наприклад, на офіційному веб-сайті Європейської економічної комісії, на який і зроблено посилання вище.

Далі питання розглядається на прикладі тих газів, які вказані у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу безпеки 1А, передбачених у таблиці 2.2.1 УГС. Щодо цих газів слова «в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості», що містяться в зазначеному визначенні небезпечних відходів, інтерпретуються так, що відповідні матеріали містять газу, які мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів («незалежно від нижньої межі займистості»).

У наведених вище словах «матеріал, наведений у додатку I, у тому обсязі... » (за змістом, якщо не зважати на вживання сова «може», вони же «матеріали, наведені у додатку 2 до Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості») щодо органічних пероксидів та відповідних займистих газів, що виділяються при розкладі органічних пероксидів, зазначеним обсягом

зрештою є існування істотної ймовірності (реальної можливості) виникнення на практиці згаданих вище 12%, що доводиться так.

Відповідні матеріали є небезпечними відходами через істотну ймовірність виділення ними займистих газів. Хай (це умовна, тобто ілюстративна цифра, і тут немає мети узгоджувати ілюстративний приклад із законами фізики, хімії, юридичними положеннями, зокрема положеннями постанови КМУ «Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки») при перевезенні хоча б 10 кг матеріалу, небезпечна властивість якого полягає в тому, що він є органічним пероксидом, існує реальна загроза виділення достатньої кількості такого займистого газу, що його $V \geq 12\% \rightarrow T$, де тут і далі V – обсяг (від англ. volume), символ \rightarrow означає «тягне» (а саме: без вживання перед ним слова «може» цей символ означає «тягне з неминучістю», а за вживання перед ним слова «може» цей символ означає «може тягнути»), а T – реальна загроза (від англ. threat). $V \geq 10 \text{ кг} \rightarrow (V \geq 12\% \rightarrow T)$. Отже, перевезення обсягу матеріалу, який дорівнює хоча б 10 кг, є створенням реальної загрози щонайменше займання через те, що така загроза створюється завдяки реальній можливості виділення газу з обсягом (питомою вагою в атмосфері в ємності) $\geq 12\%$, який, якщо такого газу виділиться достатньо, з неминучістю і тягне за собою реальну можливість займання. Таким чином, поняття обсягу матеріалу тут зрештою розкривається через реально потенційну достатню кількість газу з таким $V \geq 12\%$, що цей $V \rightarrow T$. Тут зазначений обсяг означає існування істотної ймовірності виділення газу з таким $V \geq 12\%$, що цей $V \rightarrow T$. Перевезення 10 кг (обсяг) зрештою розкривається через 12% (обсяг), хай і як ймовірність.

При цьому можна вважати та казати так: обсяг матеріалів – це 10 кг, а небезпечна властивість – це реальна можливість існування достатньої кількості такого газу, що його $V \geq 12\% \rightarrow T$. Можна вважати та казати також так: обсяг матеріалів – це з неминучістю викликана перевезенням 10 кг матеріалу реальна можливість існування достатньої кількості такого газу, що його $V \geq 12\%$, а небезпечна властивість – це T . Тобто матеріал виявляє властивість T .

Отже, в розглядуваному випадку при перевезенні небезпечних відходів існує реальна загроза заподіяння реальної шкоди.

Далі в цій публікації використовуватиметься слово «обсяг», адже саме воно є належним у відповідному контексті перевезення небезпечних відходів.

Таким чином, в зазначеному визначенні небезпечних відходів йдеться про те, що за обсягу газу $\geq 12\%$ може існувати реальна загроза займання або вибуху (в цьому полягає можливість виявлення небезпечних властивостей, тобто такі небезпечні властивості органічних пероксидів можуть виявляються при відповідному перевезенні), тоді як в Базельській конвенції – про те, що за обсягу газу $\geq 12\%$ існує реальна загроза займання або вибуху (в цьому полягає виявлення небезпечних властивостей, тобто такі небезпечні властивості органічних пероксидів виявляються при відповідному перевезенні).

Вживання у загаданому положенні слова «можуть» можна пояснювати різними факторами, як-от помилкою у сфері формулювання думок, змісту чи «прямоумисним» створенням корупційної ситуації. Як би там не було, з огляду на об'єктивне призначення положення, в якому вжито слово «можуть», таке вживання належить вважати опискою, хай і в широкому сенсі слова, а видавання інтерпретацій $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ і $V < 12\% \rightarrow T$ за істину – формалістикою.

Спільногазузеві принципи та методи є конституційними, інакше кажучи, конституційно-правовими (тобто щодо української юрисдикції є положеннями

Конституції України, що містяться в її безпосередньому або опосередкованому (витлумаченому чи не витлумаченому) змісті), оскільки вони або містяться в безпосередньому змісті положень Конституції України, який розповсюджується на всі юридичні положення (і тому є спільногалузевими), або містяться в опосередкованому змісті положень Конституції України, зокрема через те, що розповсюджуються на всі юридичні положення, включно з положеннями Конституції України, за аналогією шляхом звернення до інших юридичних положень і тому (це прояв зворотного зв'язку) є юридичними положеннями з найвищим рівнем юридичної сили.

Юридичними принципом та методом охоплюється як правило, адресоване створювачам юридичних положень (юридичний обов'язок дотримуватися відповідних принципу та методу при створенні юридичних положень та юридичний обов'язок усувати недоліки, які полягають в порушенні відповідних принципу та методу), так і з неминучістю логічно та юридично похідне від ідеї, на якій ґрунтується відповідний юридичний принцип та метод, та тому охоплюване таким принципом та методом колізійне положення, згідно з яким колізія між юридичним положенням, яке відповідає юридичному принципу та методу, та між юридичним положенням, яке не відповідає юридичному принципу та методу, розв'язується на користь положення, яке відповідає юридичному принципу та методу.

При цьому з огляду на принцип правової певності навіть у разі створення штучного інтелекту, який був би здатним в усіх випадках безпомилково з'ясовувати, яке з юридичних положень, між якими існує юридична колізія, відповідає/більшою мірою відповідає здоровому глузду, не може існувати такого колізійного положення (замість нього мають існувати та існують – іноді поки що лише в юридичній доктрині та тлумаченні юридичних положень теоретиками – більш конкретні (вузькі) та часто більш формальні колізійні положення): колізія між юридичним положенням, яке відповідає принципу та методу здорового глузду, та між юридичним положенням, яке не відповідає принципу та методу здорового глузду, розв'язується на користь положення, яке відповідає принципу та методу здорового глузду.

Оскільки спільногалузеві принципи та методи є положеннями Конституції України, то колізії, з одного боку, між ними/юридичними положеннями, які відповідають таким принципам та методам, та, з іншого боку, юридичними положеннями, які не відповідають таким принципам та методам, розв'язуються (з позицій сфери належного, тобто логічно та юридично мають розв'язуватися) на користь юридичних положень, які відповідають таким принципам та методам. Принаймні якщо не йдеться про колізію між юридичним положенням-принципом та юридичними положенням такого іншого виду (як-от положення про сферу дії юридичного положення, їхньої системи, положення – вичерпний перелік), що колізії між ним та іншим юридичним положенням розв'язуються на користь юридичного положення такого іншого виду.

Існують спільногалузеві юридичні принцип та метод здорового глузду. Вони полягають у тому, що людська життєдіяльність у сфері юриспруденції, як-от створення, інтерпретація юридичних положень (тут не йдеться про підсудну особу, потерпілу особу і т. ін.), кваліфікація на підставі юридичних положень, реалізація юридичних положень, має ґрунтуватися на здоровому глузді.

Зазначені принцип та метод є тлумаченням положень про верховенство права, включно з уявленнями про об'єктивне призначення юридичних положень, що

доводиться так. Зазначені принцип, а тому імпліцитно і похідний від нього відповідний метод) передбачено, зокрема, в ч. 1 ст. 8 Конституції України. Верховенство права не полягає в неправильній інтерпретації юридичних положень, неправильній інформації про факти та неправильній юридичній кваліфікації. Тобто верховенство права не характеризується інтерпретацією, яку суперечить здоровому глузду. Верховенство права не характеризується верховенством того, що є протилежністю здоровому глузду. Натомість верховенство права характеризується інтерпретацією, яка є проявом здорового глузду. Отже, використання, зокрема, принципу та метод доведення від супротивного дозволяє довести, що існують спільногалузеві юридичні принцип та метод здорового глузду. При цьому правильна інтерпретація культурної інформації має такі характеристики: 1) вона охоплюється змістом символів, сигналів і т. ін.; 2) вона є проявом здорового глузду. Тут здоровим глуздом охоплюються і релевантні досягні, доступні знання.

Юридичними принципом та методом здорового глузду охоплюються спільногалузеві юридичні принцип та метод недопущення формалістики та спільногалузеві юридичні принцип та метод недопущення описок.

Від ідеї про недопущення формалістики з неминучістю логічно та юридично похідним є таке колізійне положення (воно охоплюється принципом та методом недопущення формалістики): колізія між інтерпретацією юридичного положення, яка є недослівною та є проявом здорового глузду, та інтерпретацією юридичного положення, яка є дослівною та не є проявом здорового глузду, тобто є проявом формалістики, розв'язується на користь інтерпретації, яка є недослівною та є проявом здорового глузду. Ніщо у викладеному не підлягає тлумаченню, згідно з яким цільове тлумачення, яке являє собою тлумачення *de lege ferenda*, є правильним розумінням юридичного положення, а не ідеєю щодо вдосконалення юридичного положення шляхом внесення до нього змін.

Спільногалузеві юридичні принцип та метод недопущення інтерпретаційної та похідної від неї поведінкової формалістики, включно із зазначеним колізійним положенням, є тлумаченням:

1) юридичних положень про верховенство права (зокрема охоплюваним ним юридичним обов'язком правильно інтерпретувати юридичні положення; цей обов'язок з неминучістю впливає з юридичних положень внаслідок їхнього системного тлумачення та є тим самим, що і принцип та метод правильної інтерпретації юридичних положень; як зазначалося, звичайно, тут не стверджується, що підсудна особа, потерпіла особа і т. ін. мають зазначений обов'язок; колізія між юридичним положенням-принципом та юридичним положенням, яке не є принципом, розв'язується на користь юридичного положення, яке є принципом);

2) уявлень про об'єктивне призначення юридичних положень, включно з цільовим тлумаченням юридичних положень (об'єктивне призначення юридичних положень полягає в тому, щоб вони були проявами здорового глузду).

Зрозуміло, що формалістика не є ані правильною дослівною інтерпретацією, ані правильною формально-логічною інтерпретацією. Вона є неправильною дослівною інтерпретацією, підтасованою інтерпретацією і т. ін. Неправомірність формалістики як інтерпретації та похідної від неї поведінки доводиться також практикою Європейського суду з прав людини.

Отже, доведено неправомірність інтерпретаційної та похідної від неї поведінкової формалістики, як-от інтерпретаційних та похідних від неї поведінкових

надуманості, софістики, схоластики, фразерства, бюрократизму, безпідставного буквоїдства, крюкотворства та словоблудства.

Юридичними принципом та методом недопущення описок охоплюється таке похідне від ідеї про недопущення описок колізійне положення: колізія між юридичним положенням, яке не містить описки, та юридичним положенням, яке містить описку, розв'язується на користь положення, яке не містить описки.

Спільногалузеві юридичні принцип та метод недопущення описок, включно із зазначеним колізійним положенням, є тлумаченням:

1) юридичних положень про верховенство права (зокрема охоплюваними ним принципом та методом охайності юридичної техніки та охопльованим ним юридичним обов'язком інтерпретувати юридичні положення релевантним чином, тобто таким чином, щоб описку було подолано; цей обов'язок з неминучістю впливає з юридичних положень внаслідок їхнього системного тлумачення та є тим самим, що і принцип та метод інтерпретації юридичних положень релевантним чином, тобто таким чином, щоб описку було подолано; звичайно, тут не стверджується, що підсудна особа, потерпіла особа і т. ін. мають зазначений обов'язок; зрозуміло, що принцип та метод охайності юридичної техніки не означають, що цільове тлумачення, яке являє собою тлумачення *de lege ferenda*, є правильним розумінням юридичного положення, а не ідеєю щодо вдосконалення юридичного положення шляхом внесення до нього змін; колізія між юридичним положенням-принципом та юридичним положенням, яке не є принципом, розв'язується на користь юридичного положення, яке є принципом);

2) уявлень про об'єктивне призначення юридичних положень та похідне від нього їхнє цільове тлумачення (об'єктивне призначення юридичних положень полягає в тому, щоб в них не містилося описок, і не полягає в тому, щоб в них містилися описки).

Спільногалузеві юридичні принцип та метод недопущення описок, включно із зазначеним колізійним положенням, також є застосуванням за аналогією та *mutatis mutandis* положень судових процесуальних кодексів і т. ін. про виправлення описок чи арифметичних помилок до інших юридичних положень.

Через додавання слова «може» дослівне формулювання юридичного положення щодо небезпечного матеріалу (вантажу), який (зрозуміло, що реально) схильний до виділення газу, що належить до газів, вказаних у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу безпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС (як зазначалося, регулювання поведінки з ними передбачено, зокрема, і в загаданій постанові КМУ в ролі положення «твердого» позитивного права), з формулювання «за обсягу газу $\geq 12\%$ існує реальна загроза...» «перетворюється» на формулювання «за обсягу газу $\geq 12\%$ може існувати реальна загроза...». Інакше кажучи, задане Базельською конвенцією та документами ООН дослівне формулювання « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » в Україні перетворилося на дослівне формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ ».

Правильне розуміння формулювання « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » є дослівним, що очевидно з огляду на закони фізики, хімії, рівень професіоналізму осіб, які склали відповідні документи ООН, та дослівні формулювання й об'єктивне призначення положень Базельської конвенції.

Розглянемо формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ ». З огляду на лінгвістичні можливості інтерпретації цього формулювання слово «може» в одних випадках стосується числа 12, а в інших – слова «тягне».

Зрозуміло, що формулюванням « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ » згідно з його дослівною інтерпретацією охоплюються формулювання « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » та « $V < 12\%$ не $\rightarrow T$ », а ці два формулювання є дійсно правильними розуміннями положень законодавства України щодо відповідної групи газів.

Ось один варіант правильної саме дослівної інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ »: в одних випадках $V \geq 12\% \rightarrow T$, в інших випадках $V < 12\% \rightarrow T$.

Отже, до дійсно правильної інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », тобто до його інтерпретації $V \geq 12\% \rightarrow T$ (ця, тобто дійсно правильна інтерпретація встановлюється з огляду на об'єктивне призначення інтерпретованого положення, встановлюване на підставі законів фізики, хімії та міжнародних та інших належних актів «твердого» та «м'якого» позитивного права, які якщо і не є такими, що підлягають юридичній реалізації в Україні як такі, то є джерелами правильної інформації, яка підлягає врахуванню при тлумаченні юридичних положень, які діють в Україні), додається така, що не існує за законами фізики, хімії щодо аналізованого тут виду газів, правильна дослівно та неправильна дійсно (тобто в дійсності, інакше кажучи, з огляду на об'єктивне призначення інтерпретованого положення, встановлюване на підставі законів фізики, хімії та міжнародних та інших належних актів «твердого» та «м'якого» позитивного права, які якщо і не є такими, що підлягають юридичній реалізації в Україні як такі, то є джерелами правильної інформації, яка підлягає врахуванню при тлумаченні юридичних положень, які діють в Україні) інтерпретація $V < 12\% \rightarrow T$.

Колізія між інтерпретацією (як результатом) юридичного положення, яка відповідає законам фізики, хімії, біології, та інтерпретацією (як результатом) юридичного положення, яка не відповідає законам фізики, хімії, біології, розв'язується на користь інтерпретації (як результату) юридичного положення, яка відповідає законам фізики, хімії, біології.

У цьому абзаці міститься інформації виду *obiter dictum*. Тут не вважається зазначеною невідповідністю, наприклад, існуюча в штаті Каліфорнія (США) умовна та цільова інтерпретація, згідно з якою равлики, раки, креветки та бджоли належить вважати рибами задля розповсюдження на равликів, раків, креветок та бджіл (без прямого згадування аналогії) юридичного положення про охорону риб, де поняття риб розглядається як юридичне, а не (строге) біологічне поняття. До речі, з позицій біології в положенні, передбаченому в ст. 267¹ КК України, риби помилково не названі тваринами. У цьому зв'язку для цілей тлумачення такого положення під тваринами розуміються тварини, відмінні від риб.

Зазначене колізійне положення є тлумаченням:

1) юридичних положень про верховенство права (зокрема охоплюваними ним юридичними принципом та методом науковості (відповідності науці/забезпечення відповідності науці) юридичних положень; ці принцип та метод із неминучістю впливають з юридичних положень внаслідок їхнього системного тлумачення; колізія між юридичним положенням-принципом та юридичним положенням, яке не є принципом, розв'язується на користь юридичного положення, яке є принципом);

2) уявлень про об'єктивне призначення юридичних положень, включно з цільовим тлумаченням юридичних положень (об'єктивне призначення юридичних положень полягає в тому, щоб вони відповідали положенням науки, включно з фізикою та хімією, і не полягає в тому, щоб вони не відповідали положенням науки, включно з фізикою а хімією, чим не заперечується правомірність обґрунтованих юридичних фікцій, які полягають в наближеннях, округленні і т. ін. та ще більших

юридичних умовностях як проявах принципу та методу конвенціоналізму в юриспруденції).

Зазначене колізійне положення також є застосуванням за аналогією та *mutatis mutandis* положень про екологічну і т. ін. експертизу проєктів нормативно-правових актів, нормативно-правових актів до інших юридичних положень.

З наукової точки зору щодо газів розглядуваного виду не може існувати розглядуваних тут матеріалів, які є носіями будь-якої з таких характеристик: $V \geq 12\% \rightarrow T$, $V < 12\% \rightarrow T$.

Якщо згідно із законами фізики, хімії, біології, психології, соціології, економіки, культурології, математики та правильним розумінням подібних природних явищ А має ознаку В, і це потрібно передбачити в юридичному положенні (тобто юридично формалізувати; зрозуміло, що для цілей юридичного регулювання певної людської поведінки), то викладена ідея «А має ознаку В» цитується (принаймні подумки чи в чернетці) через звернення до релевантних джерел, а не перетворюється на формулювання «А може мати ознаку В». Якщо ж таке перетворення сталося, то формулювання «А може мати ознаку В» (зрозуміло, що тут про нього йдеться як юридичне положення) з огляду на відповідні закони та об'єктивне призначення згаданого формулювання підлягає обмежувальному цільовому тлумаченню «А має ознаку В».

Зазначене тлумачення є обмежувальним через те, що формулювання «А має ознаку В» є одним із формулювань, охоплених формулюванням «А може мати ознаку В» у разі (тобто для цілей) дослівної інтерпретації формулювання «А може мати ознаку В». Так само якщо в дійсності з огляду на кількість пунктів розвитку причинно-наслідкового в'язку, які потрібно формалізувати як юридичні ознаки явища, А може мати ознаку В (тут – зокрема, тягнути за собою В), а в юридичному положенні це було (через помилку, недоброчесність та взагалі будь-які обставини) відображено як А може могли мати ознаку В (А може могли могли мати ознаку В і т. д. – тут йдеться про мовну рекурсію), то таке положення у зв'язку з тим, що його об'єктивне призначення полягає в правильному виображенні дійсності, підлягає тлумаченню (цільовому обмежувальному), згідно з яким в такому положенні йдеться про те, що А може мати ознаку В. Те саме має стосунок до ситуації, коли в дійсності (з огляду на кількість пунктів розвитку причинно-наслідкового в'язку, які потрібно формалізувати як юридичні ознаки явища) А може могли могли тягнути за собою В, а в положенні щодо цього зазначається, що А може могли могли тягнути за собою В, А може могли могли могли тягнути за собою В і т. д. (тут йдеться щонайменше про мовну рекурсію). У цьому зв'язку варті уваги такі юридичні положення. У додатку III до Базельської конвенції містяться такі слова: «Токсичні речовини (що викликають затяжні чи хронічні захворювання) Речовини чи відходи, які при проникненні в середину організму через органи дихання, травлення або через шкіру можуть викликати затяжні чи хронічні захворювання, включаючи ракові захворювання».

Кажучи скорочено, до дійсно правильної інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », тобто до його інтерпретації $V \geq 12\% \rightarrow T$, додається правильна саме дослівно та неправильна дійсно (тобто в дійсності) інтерпретація $V < 12\% \rightarrow T$. Оскільки інтерпретації $V < 12\% \rightarrow T$ щодо газів, про які йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, у контексті правильної інформації про закони фізики, хімії не має існувати (зазначені гази не здатні мати властивості $V < 12\% \rightarrow T$, а гази, які мають таку властивість, не

належать до газів, про які та регулювання поведження з якими йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС), то вживання в розглядуваному положенні слова «можуть» є «змістовно порожнім», тобто його вживання не змінює правильного змісту такого положення.

Ймовірність отримання зазначеного неправильного варіанту інтерпретації на практиці є доволі високою, якщо не існує сталих правомірних чи таких, за яких не вдаються до зазначеної інтерпретаційної «пильності» неправомірних (як-от корупційних) практик. Звичайно, ймовірність того, що цією інтерпретацією (помилково чи як прояв недобросовісності) на практиці буде охоплено варіанти « $V \approx 0$ » та « V безкінечно прагне 0», є вкрай низькою.

Ось ще один варіант правильної саме дослівної інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ »: в одних випадках $V \geq 12\% \rightarrow T$, в інших випадках $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$.

Отже, до дійсно правильної інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », тобто до його інтерпретації $V \geq 12\% \rightarrow T$, додається правильна саме дослівно та неправильна дійсно (тобто в дійсності) інтерпретація $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$. Оскільки інтерпретації $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ щодо газів, про якій йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, у контексті правильної інформації про закони фізики, хімії не має існувати (зазначені гази не здатні мати властивості $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$, а гази, які мають таку властивість, не належать до газів, про які та регулювання поведження з якими йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС), то вживання в розглядуваному положенні слова «можуть» є «змістовно порожнім», тобто його вживання не змінює правильного змісту такого положення.

Ймовірність отримання зазначеного неправильного варіанту інтерпретації на практиці є доволі високою, якщо не існує сталих правомірних чи таких, за яких не вдаються до зазначеної інтерпретаційної «пильності» неправомірних (як-от корупційних) практик.

Інтерпретації формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », які полягають в тому (наприклад, з тих мотивів, що між існуванням $V \geq 12\%$ та загрозою може існувати обставина (проміжний пункт чи пункти розвитку причинно-наслідкового зв'язку), які кардинально зменшують рівень остаточної загрози), що в зазначеному формулюванні йдеться, зокрема, про примарну загрозу реальної загрози, реальну загрозу примарної загрози, примарну загрозу примарної загрози, рівень реальної загрози, який є нижчим рівня реальної загрози порівняно з випадком, коли $V \geq 12\% \rightarrow T$, є неправильними через те, що T завжди підлягає інтерпретації як реальна, а не примарна загроза в тих сенсах слова, які властиві щонайменше юридичній термінології, включно з кримінально-правовою термінологією. Вживання слова «може» не змінює стану справ, адже з огляду на об'єктивне призначення юридичного положення, яке розглядається, зрозуміло, що в ньому не йдеться про існування в остаточному пункті розвитку причинно-наслідкового зв'язку між обсягом газу та загрозою (тобто щодо кінцевого для відповідних цілей юридичного регулювання результату такого розвитку) примарної загрози.

До речі, якщо б у випадку розглядуваного виду газів інтерпретувалося формулювання, в якому би йшлося про рівень ймовірності, то до дійсно правильної інтерпретації рівня ймовірності додавалася б його правильна саме дослівно та неправильна дійсно (тобто в дійсності) інтерпретація. Ось ілюстративний приклад (тут немає потреби узгоджувати його із законами фізики, хімії, юридичними

положеннями). Згідно із законами фізики, хімії та належними формулюваннями юридичних положень $V \geq 12\% \rightarrow T \geq 0,7$ (тобто $\geq 70\%$). Тоді при інтерпретації викликаного додаванням слова «може» формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T \geq 0,7$ » до дійсно правильної інтерпретації $V \geq 12\% \rightarrow T \geq 0,7$ додавалася б його правильна саме дослівно та неправильна дійсно (тобто в дійсності) інтерпретація (чого щодо відповідної групи газів не існувало б за законами фізики, хімії, та що суперечило б дійсно правильній інтерпретації – зрозуміло, що встановлювані на підставі об'єктивного призначення відповідного положення) $V \geq 12\% \rightarrow T < 0,7$, тобто інтерпретація, в якій стверджувалося б існування реальної ймовірності, меншої за реальну ймовірність, визначену професіоналами високого рівня та юридично внормовану згідно із законами фізики, хімії. Звичайно, ймовірність того, що цією інтерпретацією (помилково чи як прояв недобросовісності) на практиці було б охоплено варіанти « $T \approx 0$ » та « T безкінечно прагне 0», є вкрай низькою.

Отже, правильна саме дослівна інтерпретація слів « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » з додаванням до них слова «може» (через таке додавання дослівно вказівка на реальну загрозу перетворюється на вказівку на можливість, хай і реальну, реальної загрози) полягає в тому, що $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$, і тому в ряді випадків $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ і ще в ряді випадків $V < 12\% \rightarrow T$. А дійсно правильна інтерпретація розглядуваного положення, тобто його інтерпретація з огляду на його об'єктивне призначення, є такою, за якої зазначене вживання слова «може» зрештою з позицій сфери належного не впливає на юридичний зміст (тобто на правильне розуміння) інтерпретованого положення, тобто дійсно правильна інтерпретація відповідного положення має такий вигляд: $V \geq 12\% \rightarrow T$.

Зазначене неправильне розуміння « $V < 12\% \rightarrow T$ » слів « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ » є неправильним розумінням цих слів, зокрема, через те, що множина умовно чи помилково відокремлених газів із характеристикою « $< 12\%$ » не є підмножиною вказаної п. а) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, множини газів із характеристикою « $\leq 13\%$ », адже тут множиною газів з характеристикою « $\leq 13\%$ » охоплюються не ті з хімічної та фізичної точок зору газу, про які йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС. Про це свідчить, зокрема, зміст зазначеної таблиці.

Зазначене неправильне розуміння « $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ » слів « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ » не є правильним розумінням цих слів, зокрема, через те, що множина газів із характеристикою « $\geq 12\%$ не $\rightarrow T$ » не є підмножиною вказаної в п. а) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1В, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, множини газів із характеристикою « $> 6\% \rightarrow T$ » через те, що: 1) у множині газів із характеристикою « $> 6\% \rightarrow T$ » йдеться не про ту можливість, яка позначається словами «може $\rightarrow T$ »; 2) множиною газів із характеристикою « $> 6\% \rightarrow T$ » охоплюються не ті з хімічної та фізичної точок зору газу, про які йдеться в п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС. Про це свідчить, зокрема, зміст зазначеної таблиці.

Далі в цьому дослідженні терміни вживаються в такому значенні:

1) обставина 1 – обставина, за якої планується перевезення небезпечного матеріалу (вантажу), який схильний виділяти газ, що описується характеристиками газів, вказаних у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, за винятком того, що має місце реальна

можливість утворення газу з характеристикою « $V < 12\%$ » (тож питання про згоду не підлягає розв'язанню);

2) обставина 2 – обставина, за якої планується перевезення небезпечного матеріалу (вантажу), який схильний виділяти газ, що належить до газів, вказаних у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу безпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, з реальною можливістю утворення газу з характеристикою « $V \geq 12\%$ » (тож питання про згоду підлягає розв'язанню);

3) інтерпретаційна ситуація 1 – це ситуація, за якої має місце неправильне (через помилку або недобросовісне, воно же свідоме) розуміння слів « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », яке полягає в тому, що ці слова розуміються як $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$, яке належить суб'єкту господарської діяльності;

4) інтерпретаційна ситуація 2 – це ситуація, за якої має місце неправильне (через помилку або недобросовісне, воно же свідоме) розуміння слів « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », яке полягає в тому, що ці слова розуміються як $V < 12\% \rightarrow T$, яке належить носію публічної влади.

Зрозуміло, що можливі різні комбінації обставини 1 та інтерпретаційної ситуації 1, інтерпретаційної ситуації 2 та різні комбінації обставини 2 та інтерпретаційної ситуації 1, інтерпретаційної ситуації 2.

Ось декілька прикладів уможливлених зазначеним вживанням слова «може» інтерпретаційних та поведінкових наслідків того, що умовно правильна дослівна інтерпретація слів « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » з додаванням до них слова «може» полягає в тому, що в ряді випадків $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ і ще в ряді випадків $V < 12\% \rightarrow T$ (додавання слова «може» збільшує можливість (інакше кажучи, ймовірність, ризик, загрозу) виникнення неправильних інтерпретацій розглядуваного положення законодавства та похідних від цього правопорушень, включно з кримінальними), коли планується перевезення небезпечного матеріалу (вантажу), який містить газ, що належить до газів, вказаних у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу безпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1:

1) планується перевезення матеріалів (вантажу) з реальною можливістю утворення газу в обсязі $V < 12\%$, коли такий газ має об'єктивну характеристику $V < 12\%$ не $\rightarrow T$. При цьому суб'єкт підприємницької діяльності помилково (що, зрозуміло, йому не вигідно) вважає, що ситуація характеризується тим, що $V < 12\% \rightarrow T$. Тоді рівень віктимності щонайменше суб'єкта підприємницької діяльності зростає;

2) планується перевезення матеріалів (вантажу) з реальною можливістю утворення газу в обсязі $V \geq 12\%$, коли такий газ має об'єктивну характеристику $V \geq 12\% \rightarrow T$. При цьому суб'єкт підприємницької діяльності дотримується недобросовісного підходу, згідно з яким ситуація характеризується тим, що $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$, і намагається ввести в оману носіїв публічної влади шляхом посилення на дослівне розуміння відповідного положення, в якому вжито слово «може». Тоді рівень віктимності щонайменше відповідних органів публічної влади зростає;

3) планується перевезення матеріалів (вантажу) з реальною можливістю утворення газу в обсязі $V \geq 12\%$, коли щодо такого газу об'єктивно $V \geq 12\% \rightarrow T$. При цьому носій публічної влади помилково (що, зрозуміло, не вигідно в контексті правомірних завдань носіїв публічної влади) вважає, що ситуація характеризується тим, що $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$. Тоді рівень віктимності щонайменше відповідних органів публічної влади зростає.

4) планується перевезення матеріалів (вантажу) з реальною можливістю утворення газу в обсязі $V < 12\%$, коли щодо такого газу об'єктивно $V < 12\%$ не $\rightarrow T$. При цьому носій публічної влади дотримується недобросовісного підходу, згідно з яким ситуація характеризується тим, що $V < 12\% \rightarrow T$, і намагається ввести в оману суб'єкта підприємницької діяльності шляхом посилення на дослівне розуміння відповідного положення, в якому вжито слово «може». Тоді рівень віктимності щонайменше суб'єкта підприємницької діяльності зростає.

Ось ще приклад неналежної ситуації, до факторів якої належить зазначене вживання слова «може». Планується перевезення матеріалів (вантажу) з реальною можливістю утворення газу в обсязі $V \geq 12\%$, коли щодо такого газу об'єктивно $V \geq 12\% \rightarrow T$. При цьому носій публічної влади повідомляє суб'єкту підприємницької діяльності таке: « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$. Водночас ми маємо змогу «домовитися», що в «нашому» випадку $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$ ». За відсутності в законодавстві зазначеного солова «може», тобто в разі прямої вказівки в законодавстві на те, що відповідний газ має характеристику $V \geq 12\% \rightarrow T$, а не характеристику $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$, зазначена спроба введення співрозмовника (іншого суб'єкта правовідносин) в оману або іншого виду схиляння до укладення «домовленості», не існувала б або її ймовірність була би вкрай низькою. Обрання в цьому прикладі носія публічної влади як адресанта пропозиції є випадковим (суто ілюстративним): існування слів « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ », на відміну від слів « $V \geq 12\% \rightarrow T$ », є фактором того, що адресантом «пропозиції» у відповідному випадку може стати і суб'єкт господарської діяльності.

Так само при дослівній (зрозуміло, що тоді неправильній) інтерпретації слів «матеріали, наведені у додатку 2 до Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості» слово «може» здатне бути віднесене до тієї кількості, яку вище було ілюстративно позначено як 10 кг.

Таким чином, вживання (додавання) слова «може» є фактором того, що з доволі високою ймовірністю виникнуть неправильні інтерпретації положень законодавства, які будуть реальними загрозами вчинення (відомо, що філологи наполягають на вживанні слова «скоєння») правопорушень, включно з кримінальними правопорушеннями, попри міжнародний характер перевезення відповідних небезпечних вантажів. Відсутність слова «може» у відповідному положенні виключала б ймовірність такого розвитку подій або робила б її вкрай низькою.

Згідно з положенням, передбаченим в п. 10) ч. 1 ст. 1 Закону України «Про управління відходами», відходи, що не є небезпечними, – це відходи, які не мають властивостей, що роблять їх небезпечними, наведені в невичерпному Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними, наведено в додатку 3. Згідно з положенням, передбаченим в п. 10) ч. 1 ст. 1 Закону України «Про управління відходами», небезпечні відходи – це відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними (додаток 3). Між цими положеннями немає колізії: слово «наведені» є друкарською помилкою чи прирівнюється до неї й тлумачиться як «наведених». Обидва наведених визначення містять дублювання інформації, не позначене як таке. У разі такого позначення, наприклад, друге визначення мало б такий вигляд: небезпечні відходи – це відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, тобто відходи, що мають одну чи більше властивостей, наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи

небезпечними (додаток 3). Ця правильна інтерпретація дозволяє пробачити, що у витлумаченому визначенні не йдеться про існування певних відходів, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, *не* наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними (додаток 3) (курсив мій – О. Г.).

Звичайно, що викладені фактори навряд чи є складниками механізму корупційної діяльності в разі того її сталого характеру, який не має стосунку до зазначеної «прискіпливої уваги» до недоліків у сфері правотворчості. Може виникнути запитання про те, чи не є за умови наявності такої сталості тема «пильного» ставлення до тлумачення юридичних положень бурєю в склянці води. Відповідь полягає в тому, що не є, адже зазначена сталість не є гарантією її неодмінного відтворення, а кумулятивний негативний ефект ситуацій, подібних розглядуваній тут, є доволі значним. Крім того, потрібно звернути увагу на ряд положень Закону України «Про управління відходами».

Згідно з положенням, передбаченим у п. 19) ч. 1 ст. 1 Закону України «Про управління відходами», небезпечні відходи – це відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними (додаток 3).

Як зазначалося, в додатку 3 до Закону України «Про управління відходами» міститься перелік, який іменується Переліком властивостей, що роблять відходи небезпечними. Він не іменується Переліком властивостей, що можуть робити відходи небезпечними. Першоджерелом цього переліку є додаток III до Директиви Європейського парламенту І РАДИ 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та про скасування деяких директив. В англійському тексті зазначеної директиви цей додаток іменується так: «ANNEX III PROPERTIES OF WASTE WHICH RENDER IT HAZARDOUS». Отже, в контексті розглядуваного питання в Законі України «Про управління відходами» міститься правильний переклад з англійської мови на українську мову назви зазначеного додатку III. У цій публікації використано зміст зазначеного додатку III в його теперішньому вигляді.

Не всі положення додатку 3 до Закону України «Про управління відходами» є правильним переклад з англійської мови на українську мову положень зазначеного додатку III. Ось порівняльна таблиця перекладів визначення такої властивості відходів, як небезпечність:

Таблиця 1 – Вибухонебезпечні речовини/вибухонебезпечність

Директива Європейського парламенту І РАДИ 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та про скасування деяких директив, додаток III «Властивості, що роблять відходи небезпечними». Поточна редакція. Англійський текст [15]	‘ Explosive: ’ waste which is capable by chemical reaction of producing gas at such a temperature and pressure and at such a speed <i>as to cause damage</i> to the surroundings. Pyrotechnic waste, explosive organic peroxide waste and explosive self-reactive waste is included.
Додаток III «Властивості відходів, що роблять їх небезпечними» до Директиви Європейського парламенту І РАДИ 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та про скасування деяких директив	НР 1 « Вибухонебезпечні: » відходи, які здатні в результаті хімічної реакції до виділення газу з такою температурою і тиском та з такою швидкістю, <i>що може завдати шкоди</i> навколишньому середовищу. До них належать відходи

Першоджерело, зазначене на офіційному веб-сайті Верховної Ради України: Джерело: Урядовий портал (Переклади актів acquis ЄС) https://www.kmu.gov.ua	піротехнічних виробів, вибухонебезпечні відходи органічних пероксидів та відходи вибухонебезпечних самореактивних речовин.
Перелік	Вибухові речовини чи відходи – це тверді або рідкі речовини чи відходи (або суміш речовин чи відходів), які самі по собі здатні до хімічної реакції з виділенням газів такої температури і тиску і з такою швидкістю, що призводить до пошкодження оточуючих предметів.
Додаток Г «Небезпечні речовини та їх властивості» до «Державного класифікатору України. Класифікатору відходів ДК 005-96», затвердженого і введеного в дію наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 29 лютого 1996 р. № 89 [16]	Н1 Вибухові речовини. Вибухові речовини та відходи - це тверді чи рідкі речовини або відходи (або суміш речовин чи відходів), які самі собою здатні до хімічної реакції з виділенням газів такої температури та тиску та з такою швидкістю, що спричиняє пошкодження оточуючих предметів.
Перелік властивостей, що роблять відходи небезпечними, наведений в додатку 3 до Закону України «Про управління відходами»	НВ 1 Вибухонебезпечність: відходи, здатні до хімічної реакції з виділенням газу за такої температури, тиску та з такою швидкістю, що можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу, включаючи відходи піротехнічних виробів, вибухонебезпечні відходи органічних пероксидів та відходи вибухонебезпечних самореактивних речовин.

(одночасне застосування напівжирного шрифту та курсиву моє – О. Г.)

Зазначені викладені англійською мовою слова «as to cause damage» зазвичай перекладаються на українську мову як «що заподіює шкоду», а не як «що може/можуть заподіяти шкоду». Крім того, саме в розглядувані ситуації, тобто з огляду на закони фізики, хіміє, біології, переклад «що заподіює шкоду» є правильним. Так з огляду на отримані вище висновки належить інтерпретувати наведені слова «що може завдати шкоди» та «що можуть завдати шкоди». Наведені слова «відходи, які здатні в результаті хімічної реакції до виділення газу з такою температурою і тиском та з такою швидкістю,» є складником тієї самої ситуації щодо перекладу, але вони є не просто неправильним, а змістовно-логічно та лінгвістично (принаймні при їхній правильній саме дослівній інтерпретації) неналежним перекладом.

У зазначеному переліку також містяться такі слова: «НР 5 Вибіркова токсичність для окремих органів-мішеней (ВТОМ) /Токсичність при аспірації: відходи, які можуть виявляти вибірккову токсичність для окремих органів за одноразового або повторюваного впливу, або **які можуть спричинити** гострі токсичні ефекти внаслідок аспірації». Ось англomовний оригінал цих слів: «**‘Specific Target Organ Toxicity (STOT)/Aspiration Toxicity:’** waste which can cause specific target organ toxicity either from a single or repeated exposure, or **which cause** acute toxic effects following aspiration.» (одночасне застосування напівжирного шрифту та курсиву моє – О. Г.). Наведені слова «які можуть спричинити» належить інтерпретувати як «які спричиняють», якщо така інтерпретація відповідає законам хімії, біології.

Звичайно, в додатку 3 до Закону України «Про управління відходами» містяться і правильні щодо розглядуваного питання переклади зазначеної директиви.

Отже, попри те, що в Законі України «Про управління відходами» міститься визначення небезпечних відходів, яке відрізняється від визначення небезпечних відходів, наведеного в зазначеній нормі Положення, складність щодо вживання слова «можуть» залишається. Вона поки що не виправлена. І наведені висновки підлягають застосуванню при тлумаченні та вдосконаленні нового визнання небезпечних відходів.

Інформація виду *obiter dictum*: у контексті же положення, передбаченого в ст. 261 КК України та подібних положень варто зазначити, що вибухонебезпечні речовини, матеріали, предмети характеризуються тим, що вони досить легко вибухають з утворенням значної кількості енергії й тому заподіюють істотне руйнування об’єктів оточуючого середовища, якщо релевантні об’єкти перебувають у зоні досяжності дії зазначеної енергії.

На думку автора цієї публікації, висвітлена ймовірність виникнення неправильної інтерпретації не суперечить складникам принципу правової певності (він же принцип юридичної визначеності), про які йдеться в рішеннях Європейського суду з прав людини, відомих автору цієї публікації. Належний радник суб’єкта господарської діяльності, носія публічної влади (як-от адвокат, фахівець з питань небезпечних речовин), а також суд витлумачив би розглядуване положення правильно попри існування в Україні мемів, які полягають у помилкових ідеях, згідно з якими суду заборонено тлумачити юридичні положення, суду заборонено тлумачити юридичні положення в будь-який спосіб, відмінний від дослівного, лише дослівна інтерпретація юридичного положення є правильною і т. ін. Принаймні ймовірність того, що зазначений радник припустився би помилки, є низькою хоча б через те, що зазначені фахівці (і ті, що діють «на боці» органу публічної влади, і радники суб’єктів господарської діяльності) звертаються безпосередньо до своїх професійних знань, а вони відповідають Базельській конвенції та документам ООН. Висвітлений ризик помилки розповсюджується на самих лише суб’єкта підприємницької діяльності та носія публічної влади (того, який де-факто не має вищої юридичної та/або іншої освіти, які б стали йому в нагоді при розгляді аналізованого тут питання), де-факто та/або де-юре причетного до питання про відповідний дозвіл. Водночас вживання законодавцем зазначеного неоптимального варіанту формулювання ідей є порушенням принципу правової певності (інакше довелося б вважати, що вживання такого варіанту є обґрунтованим). Втім, на думку автора цієї публікації, це порушення не свідчить

про існування колізії між Європейською конвенцією з прав людини та зазначеним положенням, в якому вжито слово «може», в контексті рішень Європейського суду з прав людини з питань принципу правової певності, відомих автору цієї публікації.

У розглядуваній ситуації вживання (додавання) слова «може» є фактором того, що в суб'єктів відповідних правовідносин з доволі високою ймовірністю виникне неправильне (помилкове чи недобросовісне) розуміння законів фізики, хімії.

Згідно з нормою, передбаченою в п. 6 Положення, рішення про надання повідомлення або письмової згоди про транскордонне перевезення небезпечних відходів приймаються безоплатно, оформляються в електронній формі та засвідчуються шляхом накладення заступником Міністра захисту довкілля та природних ресурсів електронного підпису. Отже, заступник Міністра захисту довкілля та природних ресурсів є посадовою особою і щодо розглядуваних в цій публікації правовідносин.

Колізія між інтерпретацією (як результатом) юридичного положення, яка не є фактором (як-от умовою, засобом) вчинення правопорушень, включно з корупційними ризиками, та інтерпретацією (як результатом) юридичного положення, яка є фактором вчинення правопорушень, включно з корупційними ризиками, розв'язується на користь інтерпретації (як результату) юридичного положення, яка не є фактором вчинення правопорушень, включно з корупційними ризиками.

Зазначене колізійне положення є тлумаченням:

1) положень про верховенство права (зокрема охоплюваним ним юридичним обов'язком поводитися правомірно; цей обов'язок з неминучістю впливає з юридичних положень внаслідок їхнього системного тлумачення та є тим самим, що і принцип та метод правомірної поведінки; тому існує і принцип та метод протидії неправомірній поведінці (боротьби з неправомірною поведінкою); колізія між юридичним положенням-принципом та юридичним положенням, яке не є принципом, розв'язується на користь юридичного положення, яке є принципом);

2) уявлень про об'єктивне призначення юридичних положень, включно з цільовим тлумаченням юридичних положень (об'єктивне призначення юридичних положень полягає в тому, щоб вони не були факторами вчинення правопорушень, включно з корупційними ризиками, і не полягає в тому, щоб вони були факторами вчинення правопорушень, включно з корупційними ризиками), юридичних положень про протидію вчиненню правопорушень (про боротьбу із вчиненням правопорушень), як-от положень антикорупційного законодавства.

Зазначене колізійне положення є також застосуванням за аналогією та *mutatis mutandis* положень про антикорупційну і т. ін. експертизу проєктів нормативно-правових актів, нормативно-правових актів до інших юридичних положень, положень КК України,

Водночас у Рішенні Рахункової палати зазначається таке: «...підрозділи територіальних органів Держекоінспекції, що здійснюють екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон, протягом 2013-2015 років не проводили хіміко-аналітичного контролю речовин і матеріалів з метою встановлення їх належності до числа токсичних, радіоактивних речовин або відходів у зв'язку з тим, що їхні відділи інструментально-лабораторного контролю не атестовані як випробувальні, відсутнє сучасне складне високоточне обладнання та наукові спеціалісти відповідної кваліфікації.»

Таким чином, щодо газів, вказаних у п. б) критеріїв щодо займистих газів класу небезпеки 1А, передбаченого в таблиці 2.2.1 УГС, зміст правильного розуміння формулювання « $V \geq 12\% \rightarrow T$ » і зміст правильного розуміння формулювання « $V \geq 12\%$ може $\rightarrow T$ » збігаються: $V \geq 12\% \rightarrow T$. Викладене підлягає врахуванню при тлумаченні положення, передбаченого в ст. 268 КК України.

Розглянемо такий випадок. Особа ввозить небезпечні відходи, які за відповідного обсягу виявляють властивість $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює, що обсягу відходів, які вона ввозить, вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює, що ввозить відходи без дозволу. Відповідальна особа у зв'язку з «домовленістю» «запевнила», що дозвіл непотрібен. Особа усвідомлює, що «запевнення» надала належна особа. Особа помилково вважає, що дозвіл непотрібен. Особа помилково вважає, що $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$, тобто не усвідомлює, що $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа через неналежну поведінку відповідальної особи та з огляду на інші обставини фізично не має змоги усвідомити, що $V \geq 12\% \rightarrow T$. Тут має місце не лише юридична помилка, тобто особа не лише не вважає ввезення за ознаками $V \geq 12\%$ та відсутності дозволу порушенням законодавства про транскордонне перевезення небезпечних відходів і кримінальним правопорушенням, а й не усвідомлює суспільно небезпечного характеру свого діяння через відсутність фізичної змоги усвідомити це. За таких обставин відсутня ознака кримінального правопорушення, яка є ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого в ст. 268. Тому в діянні особи відсутній склад кримінального правопорушення. Потрібно формувати правозастосовну практику, в якій би у випадках, подібних наведеному, відображалось, що якщо особа не усвідомлює суспільно небезпечного характеру свого діяння через відсутність фізичної змоги усвідомити це, то в її діянні відповідна ознака складу кримінального правопорушення відсутня, а тому відсутній і в цілому склад кримінального правопорушення. Така практика не була б недотриманням передбаченого в ч. 2 ст. 68 Конституції України положення про те, що незнання закону (в найширшому сенсі слова «закон», тобто юридичного положення, передбаченого в будь-якому юридичному акті, який підлягає юридичній реалізації – *О. Г.*) не звільняє від юридичної відповідальності.

Розглянемо і такий випадок. Особа ввозить небезпечні відходи, які за відповідного обсягу виявляють властивість $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює, що обсяг відходів, які вона ввозить, є меншим, ніж обсяг, якого вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює це не тому, що вона усвідомлює зазначений зв'язок $V \geq 12\% \rightarrow T$, а в тому сенсі, що просто усвідомлює, яким є обсяг відходів, які вона ввозить (в контексті наведеного ілюстративного прикладу це менше 10 кг). Особа усвідомлює, що ввозить відходи без дозволу. Відповідальна особа у зв'язку з «домовленістю» «запевнила», що дозвіл непотрібен. Особа усвідомлює, що «запевнення» надала належна особа. Особа помилково вважає, що $V < 12\% \rightarrow T$. Дозвіл «не був наданим» з огляду на умови «домовленості». Особа помилково вважає, що дозвіл потрібен. Особа помилково вважає, що її діяння за ознаками $V < 12\% \rightarrow T$ та відсутності дозволу має суспільно небезпечний характер та є порушенням законодавства про транскордонне перевезення небезпечних відходів і кримінальним правопорушенням. Тут в діянні особи склад кримінального правопорушення відсутній.

Згідно з положенням, передбаченим у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про відходи», **відходи як вторинна сировина** – це відходи, для утилізації та переробки яких в

Україні існують відповідні технології та виробничо-технологічні та/або економічні передумови.

Згідно з нормою, передбаченою в п. 2 Положення, **імпорт відходів** – це будь-яке **ввезення** відходів на національну територію з інших причин, ніж транзит, **реімпорт відходів** – це **ввезення** на національну територію раніше експортованих за її межі відходів, а **транзит відходів** – це безперервне перевезення відходів від одного кордону національної території до іншого без зберігання, за винятком зберігання, обумовленого технологічним процесом перевезення відходів (виділення слів напівжирним шрифтом моє – О. Г.).

У нормі, передбаченій у п. 3 Положення, зазначається таке:

«Функції компетентного органу з питань контролю за перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням в Україні виконує Міндовкілля. Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката) письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності"».

У нормі, передбаченій у п. 4 Положення, зазначається таке:

«Дія пунктів 6 – 33 цього Положення поширюється на такі відходи, що є об'єктом транскордонного перевезення:

- а) небезпечні відходи, що включені до розділу А Жовтого переліку відходів;
- б) відходи, які потребують окремого розгляду, що включені до розділу Б Жовтого переліку відходів;
- в) відходи, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям), а також якщо транскордонні перевезення таких відходів підпадають під державне регулювання у заінтересованих державах.

В інших випадках відходи, що включені до Зеленого переліку відходів, не підпадають під дію пунктів 6 – 33 цього Положення.

Висновок щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, чи не підпадають, надає Міндовкілля.

Транскордонні перевезення відходів, що включені до Зеленого переліку відходів і відповідно не підпадають під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, під час їх транзиту через територію України, здійснюються відповідно до існуючих заходів контролю, які звичайно застосовуються під час торговельних операцій. Відсутність у відходах небезпечних складників має підтверджуватися відповідним документом, що супроводжує транскордонні перевезення відходів.

Транскордонне перевезення відходів як вторинної сировини, для яких Кабінетом Міністрів України встановлено квоти на ввезення в Україну для утилізації, допускається тільки в межах таких квот та за умови відповідного підтвердження.».

Слова, наведені в підпунктах а), б) і в) ч. 1 п. 4 Положення, процитовано як довідкову інформацію в додатку «Переліки товарів (з кодами УКТ ЗЕД), на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження (стаття 197 Митного кодексу України)» до виданого на

підставі ч. 2 ст. 197 Митного кодексу України листа Державної митної служби України від 30 січня 2020 р. № 123/16-03-01 [18].

Зрозуміло, що слово «чи», вжите після слова «того» в нормі, передбаченій у п. 4 Положення, є зайвим. Те саме має стосунок до коми, поставленої після слова «України». Це не впливає на юридичний зміст наведеної інформації щонайменше в тому сенсі, що альтернативність, передбачена в словах «Висновок щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, чи не підпадають, надає Міндовкілля.», щонайменше для цілей формально-логічного тлумачення цих слів зрозуміла.

Слова «і є об'єктом транскордонного перевезення», наведені в підп. в) ч.1 п. 4 Положення, є дублюванням слів «, що є об'єктом транскордонного перевезення:», наведених на початку тексту п. 4 Положення. Але це не впливає на юридичний зміст наведеної інформації щонайменше в тому сенсі, що зазначені слова «і є об'єктом транскордонного перевезення», не містять юридичної ознаки відповідних відходів.

Зрозуміло, що немає колізії між викладеним висновком та положенням, передбаченим у ст. 1 Закону України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 6 квітня 2000 р. (та подібними юридичними положеннями), згідно з яким небезпечний вантаж – це речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів *можуть* під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин [18] (курсив мій – О. Г.), адже об'єкти, які б при перевезення (зокрема внаслідок перевезення) заподіювали б істотний негативний ефект, не дозволялося б перевозити.

Слова, наведені в підп. а) ч.1 п. 4 Положення, і слова «відходи, що включені до Зеленого переліку відходів ..., у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям)», наведені в підп. в) ч.1 п. 4 Положення, сформульовані асиметрично, інакше кажучи, на підставі різних лінгвістичних стандартів формалізації інформації (формулювання ідей). Для досягнення симетрії потрібно або слова, наведені в підп. а) ч.1 п. 4 Положення, викласти як «відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, і мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго», або слова, наведені в підп. в) ч.1 п. 4 Положення, викласти як «*небезпечні відходи*, що включені до Зеленого переліку відходів» (курсив мій – О. Г.). Слова, наведені в підп. а) ч.1 п. 4 Положення, належить інтерпретувати як «відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, і мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго», а слова «відходи, що включені до Зеленого переліку відходів ..., у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям)», наведені в підп. в) ч.1 п. 4 Положення, належить інтерпретувати як «*небезпечні*

відходи, що включені до Зеленого переліку відходів» (курсив мій – *О. Г.*). Крім того, для досягнення симетрії між наведеними безпосередніми та опосередкованими змістами Положення тут у всіх комбінаціях зазначених змістів перед словами «Жовтого» та «Зеленого» всюди – і в тексті Положення, і в його наведеному тлумаченні – має вживатися слово «зазначеного». Точніше кажучи, воно має вживатися або всюди, або ніде. Варто наголосити, що в цьому абзаці йдеться про асиметрію лінгвістичної формалізації інформації, а не про ту чи іншу змістовно-юридичну асиметрію інформації.

КМУ поки що на встановлював зазначених квот пропри існування потреб у більш ефективній реалізації Базельської конвенції та підвищенні ринкової конкурентоспроможності українських відходів.

Згідно з нормою, передбаченою в ч. 1 п. 4 Положення, дія п.п. 6 – 33 Положення поширюється на відходи, зазначені в усіх трьох підпунктах ч. 1 п. 4 Положення, тобто в підпунктах а), б) і в), тоді як норми, передбачені в п.п. 6 – 33 Положення, є нормами, в яких йдеться про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення небезпечних відходів. Тому:

1) у підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення йдеться про відходи, щодо яких передбачено розв'язування питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відповідних відходів;

2) у підп. в) ч. 1 п. 4 Положення в словах «відходи, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям)» з огляду на вживання в них слова «можуть» згідно з їхньою дослівною інтерпретацією йдеться про відходи, щодо поводження з якими в одних випадках не передбачено розв'язування питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відповідних відходів, а в інших випадках – передбачено розв'язування питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відповідних відходів. Далі питання буде викладено конкретніше з огляду на отримані вище висновки щодо правильного (цільового обмежувального) тлумачення норми, в якій вжито слово «може», відтвореної в словах «відходи, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям)». Слово «можуть» є «змістовно порожнім» і тут, тобто і тут його вживання не змінює правильного змісту такого положення.

Якщо відходи, про які йдеться в зазначених словах, не виявляють зазначених небезпечних властивостей, то щодо поводження з такими відходами не передбачено розв'язування питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на їхнє транскордонне перевезення. Тобто в разі, коли зазначені відходи не виявляють зазначених небезпечних властивостей, то відсутній предмет питання про те, чи підлягає видачі зазначена письмова згода, і таке питання не має поставати та розв'язуватися. Отже, в разі з'ясування того, що зазначені відходи не виявляють зазначених небезпечних властивостей, ставиться відповідна

«крапка». Якщо же відходи, про які йдеться в зазначених словах, виявляють зазначені небезпечні властивості, то щодо поводження з такими відходами передбачено розв'язування питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на їхнє транскордонне перевезення.

Міндовкілля надає дозвіл щодо транскордонного перевезення відповідних відходів у вигляді письмової згоди, про що у разі видачі такої згоди зазначає в документі, який іменується «ТРАНСКОРДОННЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВІДХОДІВ – Повідомлення». У такий спосіб засвідчується видача зазначеної згоди. У цьому ж документі експортер/виробник відповідних відходів засвідчує надання своєї заяви. Форму зазначеного документу наведено в додатку 3 до Положення. Необхідність видачі зазначеної згоди передбачено щодо імпорту (згідно з дослівним розумінням Положення щодо реімпорту такої необхідності не передбачено) та транзиту саме небезпечних відходів (див. розділ «Експорт небезпечних відходів» та п.п. 16 і 24 Положення). Зазначена згода по суті (тобто за змістом) є дозволом у загальнолюдському розумінні цього слова та для цілей тлумачення ряду юридичних положень. Зазначені діяння, принаймні для цілей тлумачення положення, передбаченого в ст. 268 КК України, вважаються такими, що вчиняються без дозволу, також у разі їхнього вчинення з використанням неправомірно одержаного дозволу (включно з його одержанням особою, яка не має на це правомірних юридичних повноважень, його одержанням без видання згоди належною заінтересованою державою/належними заінтересованими державами, та його одержанням завдяки наданню неправомірної винагороди).

У нормах, передбачених у п. 6 Положення, тричі зустрічаються слова «повідомлення або письмової згоди». Ці слова здатні ввести в оману. Згода є змістом, а повідомлення – формою. Заразом повідомлення є формою зазначеної заяви. Сполучник «або» (принаймні у випадку виду А або В) вживається або для позначення альтернатив, або для позначення понять, які виражаються синонімами (можливо, навіть лише повними). В українській мові у першому випадку після А кома не ставиться, а в другому (хрестоматійний приклад: бегемот звичайний, або гіпопотам) – ставиться. Зміст та форма певної сутності не є альтернативами. Далеко не завжди є підстави позначати зміст та форму певної сутності синонімами. У цьому зв'язку очевидно, що поєднання слів «повідомлення», «письмової згоди» шляхом вживання сполучника «або» є змістовно-юридичною помилкою. У зазначених словах «повідомлення або письмової згоди» немає коми. Якщо створювачі відповідної норми не поставили після слова «повідомлення» кому через те, що вважали відповідні повідомлення та письмову згоду альтернативами, то вони помилилися щодо наявності такої альтернативності. Якщо створювачі відповідної норми не поставили після слова «повідомлення» кому попри те, що вважали слова «повідомлення», «письмова згода» повними синонімами, то вони помилилися щодо відповідної синонімічності. Якщо створювачі відповідної норми не замислювалися над викладеним у двох попередніх реченнях, то це не впливає на те, яким є правильне розуміння зазначених слів «повідомлення або письмової згоди». З огляду на об'єктивне призначення Положення та щільно пов'язаних за змістом із зазначеною постановою КМУ від 13 липня 2000 р. № 1120 нормативно-правових актів і практику їхньої реалізації зазначені слова «повідомлення або письмової згоди» не належить інтерпретувати ані так, що в них йдеться про альтернативи, ані так, що в них йдеться про одну й ту саму сутність. У положеннях, передбачених в ст. 34¹ Закону України «Про відходи» неодноразово вживаються саме слова

«письмова згода (повідомлення)», як і в Законі України «Про управління відходами».

Дослівна інтерпретація наведених вище слів «Висновок щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, чи не підпадають, надає Міндовкілля.» свідчить, що в них йдеться про юридичний обов'язок надання висновку щодо того, чи охоплюється відповідне поводження з (конкретними) відходами Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, дією п.п. 6 – 33 Положення (інакше кажучи, про те, розповсюджено чи не розповсюджено на відповідне поводження з (конкретними) відходами Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, дію п.п. 6 – 33 Положення), тільки у випадку, передбаченому в підп. в) ч.1 п. 4 Положення в частині слів «відходи, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям)».

Це висновок про те, чи містяться у відповідних відходах згадані матеріали в таких кількостях, що вони виявляють небезпечні властивості, наведені в Переліку. Тобто це висновок про те, чи є відповідні відходи небезпечними. Такий висновок, якщо він є позитивним, тобто таким, згідно з яким у відповідних відходах містяться згадані матеріали в таких кількостях, що вони виявляють небезпечні властивості, наведені в Переліку, згідно з намірами створювачів норм Положення та його об'єктивним призначенням є документом, що належить не до документів дозвільного характеру (про це також свідчить Закон України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19 травня 2011 р. [19]), а документом, що містить тільки кваліфікацію як результат, який полягає в результаті зіставлення інформаційної моделі матеріалів, що виявляють небезпечні властивості, та властивостей конкретних реально існуючих матеріалів. У законодавстві України, зокрема в постанові КМУ «Про реалізацію експериментального проекту з надання в електронній формі висновку щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6-33 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 12 січня 2022 р. № 9 не міститься форма зазначеного документа (висновок належить вважати не лише інформацією, яку належить повідомляти експортеру, імпортеру довільним чином, а й – з огляду на принцип правової певності, положення законодавства про запобігання корупції, аналогію з іншими юридичними формалізаціями і т. ін. – формалізацією такої інформації у вигляді документа). Висновок, якщо він є позитивним, має передувати розв'язанню Міндовкілля питання про те, чи видавати зазначену письмову згоду.

Питання про видання зазначеної письмової згоди на перевезення відходів, охоплених як інформаційні моделі Зеленим переліком відходів і в цьому зв'язку згаданих у наведеному в п. 2 Положення визначенні небезпечних відходів та підп. в) ч. 1 п. 4 Положення, належить розв'язувати тільки в разі надання висновку, згідно з яким такі відходи містять матеріали, що виявляють небезпечні властивості, наведені в Переліку, та тому охоплюються наведеним у п. 2 Положення визначенням небезпечних відходів. Інакше кажучи, в разі надання висновку, згідно з яким матеріали, що містяться в зазначених відходах, не виявляють зазначених

небезпечних властивостей, перевезення таких відходів не потребує розв'язування питання про видання зазначеної згоди та не охоплюється сферою дії положень, передбачених у п.п. 6 – 33 Положення. Такі диспозитивність норми та дискреційність повноважень ґрунтуються на тому, що, як уже зазначалося в іншому контексті, в додатку IX до Базельської конвенції зазначається таке: «Відходи, наведені в цьому додатку, не є відходами, перевезення яких охоплюється сферою дії пункту 1 а) статті 1 цієї Конвенції, якщо тільки вони не вміщують матеріал, наведений у додатку I, у тому обсязі, за наявності якого виявляються якісь із властивостей, наведених у додатку III.».

Відсутність виявлення чи виявлення зазначених небезпечних властивостей як інформаційні моделі з огляду на вказівку на відповідний обсяг («кількість») матеріалів належать до таких узагальнень (конкретних чи оціночних) якостей матеріалів та небезпечних властивостей, кваліфікація юридичної природи конкретних відходів на підставі яких потребує (навіть в очевидних випадках) участі спеціаліста або спеціалістів з питань зазначених властивостей. Щонайменше за аналогією з положеннями, включно з їхніми релевантними інтерпретаціями, судових процесуальних кодексів.

Системне тлумачення наведеного в п. 2 Положення визначення небезпечних відходів і норми, передбаченої в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, свідчить, що в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення йдеться про відходи, одна з юридичних ознак яких полягає в тому, що такі відходи мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у Переліку. Водночас у безпосередньому змісті норми, передбаченої в ч. 3 п. 4 Положення, не йдеться про юридичні повноваження Міндовкілля надавати висновок про те, чи містяться у відповідних відходах матеріали, що виявляють небезпечні властивості, наведені у Переліку, тобто про те, чи є відповідні відходи небезпечними, щодо випадку, передбаченого в підп. а) ч.1 п. 4 Положення (як і щодо випадку, передбаченого в підп. б) ч.1 п. 4 Положення), на відміну від випадку, передбаченого в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення. Перевіримо, чи має у цьому зв'язку місце непослідовність створювачів норм Положення.

Зрозуміло, що у випадку, передбаченому в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, Міндовкілля юридично зобов'язане надати суб'єкту господарської діяльності інформацію про кваліфікацію як результат, який полягає в результаті зіставлення інформаційної моделі матеріалів, що виявляють небезпечні властивості, та властивостей конкретних реально існуючих матеріалів, адже інакше було б фізично неможливо реалізувати юридичні положення про таку кваліфікацію та похідні від них юридичні положення (положення про перевезення, відсутність перевезення небезпечних відходів і т. ін.).

Системне тлумачення наведеного в п. 2 Положення визначення небезпечних відходів і норми, передбаченої в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, свідчить, що в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення йдеться про відходи, одна з юридичних ознак яких полягає в тому, що такі відходи мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у Переліку. Водночас у безпосередньому змісті норми, передбаченої в ч. 3 п. 4 Положення, не йдеться про юридичні повноваження Міндовкілля надавати висновок про те, чи містяться у відповідних відходах матеріали, що виявляють небезпечні властивості, наведені у Переліку, тобто про те, чи є відповідні відходи небезпечними, щодо випадку, передбаченого в підп. а) ч.1 п. 4 Положення (як і щодо випадку, передбаченого в підп. б) ч.1 п. 4 Положення), на відміну від випадку,

передбаченого в підп. в) ч.1 п. 4 Положення. Отже, має місце непослідовність з боку створювачів норм Положення.

У безпосередньому змісті норм, передбачених у підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення, в їхньому системному тлумаченні з іншими нормами Положення, йдеться лише про те, що Міндовкілля має юридичний обов'язок повідомляти суб'єктам господарської діяльності інформацію про те, як було кваліфіковано відходи. Так належить розуміти зазначений безпосередній зміст. Інакше було б фізично неможливо втілити в життя результати зазначеної кваліфікації та юридичні положення про перевезення/відсутність перевезення відходів, похідні від юридичних положень про зазначену кваліфікацію.

На відміну від норми, передбаченої в ч. 3 п. 4 Положення, в безпосередньому змісті якої внормовано юридичний обов'язок Міндовкілля повідомляти суб'єктам господарської діяльності інформацію про кваліфікацію відходів шляхом щонайменше надання такого документу, як висновок, у безпосередньому змісті норм, передбачених у підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення, в системному тлумаченні такого змісту з іншими нормами Положення, не передбачено ані юридичного обов'язку, ані дискреційного повноваження Міндовкілля повідомляти суб'єктам господарської діяльності зазначену інформацію в тому чи іншому конкретному вигляді, як-от шляхом надання такого документу, як висновок.

Отже, має місце неврегульованість щодо регулювання того, в якому вигляді Міндовкілля юридично зобов'язане повідомляти суб'єктам господарської діяльності інформацію про те, як було кваліфіковано відходи. Відсутність відповідного регулювання було названо неврегульованістю, а не прогалиною через існування міркувань, згідно з якими неврегульованість у випадках, коли її юридично заборонено долати шляхом застосування аналогії, не іменується прогалиною, а питання про те, чи існує в розглядуваному випадку відповідна заборона, в цій публікації ще не було розглянуто. Втім, далі в цій публікації зазначена неврегульованість для більшої наочності іменуватиметься прогалиною.

Існування прогалини не означає, що зазначене положення, яке містить прогалину (інформацію можна представити і так, що таких положень два: це норми, передбачені в підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення), не підлягає реалізації на підставі того чи іншого його змісту. Воно підлягає юридичній реалізації. Щонайменше це зрозуміло за аналогією з рядом положень судових процесуальних кодексів. Згідно з положенням, передбаченим у ч. 10 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України, забороняється відмова у розгляді справи з мотивів суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини [20]. Згідно з положенням, передбаченим у ч. 11 ст. 11 Господарського процесуального кодексу України, забороняється відмова у правосудді з мотивів суперечливості законодавства, яке регулює спірні відносини [21]. Згідно з положенням, передбаченим у ч. 4 ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), забороняється відмова в розгляді та вирішенні адміністративної справи з мотивів суперечливості законодавства, яке регулює спірні відносини [22]. Згідно з положенням, передбаченим у ч. 2 ст. 30 Кримінального процесуального кодексу України, відмова у здійсненні правосуддя не допускається [23].

Зміст юридичного положення однаковий для всіх. Не може існувати такого (це юридично заборонено; принаймні в Україні), що певний зміст юридичного положення не існує поза межами судового розгляду справи, іншого юридичного процесу, тобто з'являється тільки при судовому розгляді справи, іншому

юридичному процесі. Тут учасникам юридичного процесу адресовано те саме, що й іншим суб'єктам правовідносин. Викладене тлумачення відповідає Конституції України, зокрема вимагається згідно з принципом та методом верховенства права, відображеним у положеннях, безпосередньо встановлених у ч. 1 ст. 8, ч. 1 ст. 129 і ч. 2 ст. 147 Конституції України. Протилежний підхід був би верховенством неправа, принципом та методом «Rule of Man», принципом та методом «Право воно чи неправо – це моя Батьківщина», свавіллям, проти яких спрямовано верховенство права. Тому згаданий протилежний підхід суперечив би положенням про верховенство права.

Згідно з положенням, передбаченим у ч. 9 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого – суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). Згідно з положенням, передбаченим у ч. 10 ст. 11 Господарського процесуального кодексу України, якщо спірні відносини не врегульовані законом і відсутній звичай ділового обороту, який може бути до них застосований, суд застосовує закон, що регулює подібні відносини (аналогія закону), а за відсутності такого – виходить із загальних засад і змісту законодавства (аналогія права). Згідно з положенням, передбаченим у ч. 6 ст. 7 КАСУ, у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права).

Ці юридичні положення про аналогію, як і інші положення про аналогію (як от положення, передбачені в ст. 8 Цивільного кодексу України [24] та ст. 4 Кодексу торговельного мореплавства України [25]), розповсюджуються за аналогією на інші юридичні положення, які містять прогалини у вигляді відсутності згадки, розкриття в їхньому безпосередньому змісті положень про аналогію, якщо застосування аналогії в тих чи інших випадках юридично не заборонено. Таке розповсюдження з позицій сфери належного відбувається *принаймні* щодо існування юридичного обов'язку застосовувати аналогію, а не щодо дослівної інтерпретації зазначеної ієрархії, адже згідно з таким, що корегує зміст, цільовим тлумаченням зазначеної ієрархії питання про вибір аналогу (зрозуміло, що якщо аналогів більше одного, а вони тоді різняться, наприклад, рівнем наближеності до змісту юридичного положення, яке містить прогалину, ступенем узагальнення/конкретизації і т. ін.) підлягає розв'язуванню шляхом надання пріоритету тому аналогу, який є найближчим за його об'єктивним призначенням до об'єктивного призначення юридичного положення, яке містить прогалину, принаймні в частині регулювання, що є подоланням такої прогалини.

Згідно зі ще одним положенням, передбаченим у ч. 6 ст. 7 КАСУ, аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування. З огляду на викладене зрозуміло, що попри безпосередній зміст цього положення воно згідно з його розширювальним тлумаченням адресується не лише судам, а й іншим суб'єктам правовідносин (не лише судово-процесуальних). Далі підлягає розв'язуванню, як між собою співвідносяться ці положення, та положення, передбачене в ч. 2 ст. 19 Конституції України, згідно з яким органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в

межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [26].

Об'єктивне призначення норми, передбаченої в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, та норми, передбаченої в ч. 3 п. 4 Положення, подібні. Ба більше: вони збігаються щодо розглядуваного питання.

Потрібно з'ясувати, чи підлягає реалізації положення, яке містить прогалину, на підставі його змісту, встановлюваного шляхом застосування за аналогією зазначеної норми про надання висновку. Тобто потрібно з'ясувати, чи юридично вимагається долати прогалину шляхом застосування за аналогією зазначеної норми про надання висновку. Це, зокрема, питання про тлумачення зазначеного положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України.

У нормі, передбаченій у підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, міститься прогалина щодо виду юридичного повноваження, адже норма, передбачена в ч. 3 п. 4 Положення, свідчить, що об'єктивним призначенням обох зазначених норм (про норму, передбачену в підп. б) ч. 1 п. 4 Положення, йдеться нижче) вимагається не лише надання суб'єкту господарської діяльності інформації про зазначену кваліфікацію, а й певна документарна формалізація надання такої інформації.

Подолання прогалини полягає у виборі виду належного юридичного повноваження, тобто у виборі серед таких варіантів: суб'єктивне юридичне право надати висновок (зрозуміло, що як документ), юридичний обов'язок поводитися пасивно (тобто юридична заборона надавати висновок), юридичне дискреційне повноваження щодо надання висновку, юридичний обов'язок надати висновок.

З'ясуємо, чи юридично заборонено в положенні, передбаченому в ч. 2 ст. 19 Конституції України, застосування аналогії зазначеними в ньому суб'єктами в їхній професійній діяльності при тлумаченні ними як юридичних положень, які передбачають їхні владні повноваження, так і інших юридичних положень, та похідних від нього ситуаціях. Припустимо, що це юридично заборонено. Спочатку розглянемо наведене припущення на прикладі прогалини щодо виду юридичних повноважень. Тоді така заборона означала б, що щодо правовідносин, щодо регулювання яких має місце прогалина (далі – правовідносини А), заборонено застосовувати за аналогією той вид юридичних повноважень, який передбачено щодо правовідносин, подібних правовідносинам А (далі – правовідносини В).

Якщо щодо правовідносин А в безпосередньому змісті юридичних положень не зазначається вид юридичного повноваження, то це означає не те, що щодо правовідносин А в юридичних положеннях йдеться про юридичний обов'язок поводитися пасивно, а означає рівно те, що щодо правовідносин А в безпосередньому змісті юридичних положеннях не зазначається вид юридичного повноваження. Якщо в такому випадку не існує аналога, то питання про вид юридичного повноваження розв'язується з огляду щонайменше на об'єктивне призначення юридичного положення, яке містить прогалину.

Зрозуміло, що суб'єкти, передбачені в ч. 2 ст. 19 Конституції України, з позицій сфери належного не можуть мати суб'єктивних юридичних прав (звичайно, щодо їхньої діяльності, передбаченої в зазначеному положенні). Суб'єктивне юридичне право характеризується правомірністю розв'язання питання про те, чи реалізовувати цей вид юридичного повноваження, випадковим чином. Тобто розв'язання питання про те, чи реалізовувати суб'єктивне юридичне право, шляхом підкидання монетки (як без лапок, так і в лапках, тобто як в прямому, так і в переносному сенсах слова) є правомірним.

Питання про реалізацію суб'єктивного юридичного права розв'язується довільно. Це дозволено робити випадковим чином. Тобто таке розв'язання не обмежене юридичним обов'язком керуватися при такому розв'язанні здоровим глуздом, якщо таким обмеженням не вважати наведені нижче обмеження щодо розв'язанні питання про реалізацію суб'єктивного юридичного права. Обмеження при розв'язанні зазначеного питання полягають в тому, щоб не порушувалися інші юридичні повноваження (тут йдеться про заборону заважати реалізації суб'єктивних юридичних прав, дискреційних юридичних повноважень, юридичних обов'язків, унеможливлувати їхню реалізацію), як-от не вчинялися б такі правопорушення, як зловживання суб'єктивним юридичним правом, порушення його цільових обмежень.

Інші види юридичних повноважень, тобто дискреційне юридичне повноваження та юридичний обов'язок, характеризуються більшими обмеженнями (юридичними обов'язками керуватися більшими обмеженнями), ніж суб'єктивне юридичне право. Дискреційне юридичне повноваження (юридичне повноваження, що полягає в існуванні розсуду) обмежене щонайменше юридичним обов'язком (як складником дискреційного юридичного повноваження) розв'язувати питання про те, чи реалізовувати таке повноваження, на підставі здорового глузду, включно з використанням релевантних максимально доступних знань. Тобто юридично заборонено розв'язувати це питання випадковим чином, довільно.

Якщо юридичне повноваження суб'єкта, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, виражене шляхом вживання слів «може», «має право», «вправі» і т. ін. (включно з юридичними положеннями про міжнародні договори та адміністративні договори та висновками, отриманими Конституційним Судом України та викладеними в його актах), то таке положення має тлумачитися так, що в ньому (принаймні в його безпосередньому змісті) йдеться про дискреційне юридичне повноваження (інша інтерпретація суперечила б положенню, передбаченому в ч. 2 ст. 19 Конституції України з огляду на об'єктивне призначення цього положення), тобто про юридичне повноваження поводитися згідно з розсудом на підставі щонайменше здорового глузду, якщо з юридичних положень (наприклад, з огляду на описку та подібні явища, розв'язання колізії на користь іншого юридичного положення, в якому передбачено вид юридичного повноваження, відмінний від дискреційного юридичного повноваження) не впливає, що йдеться про вид юридичного повноваження, відмінний від дискреційного юридичного повноваження.

До речі, в розділі «Нарадча кімната суду присяжних» Керівництва для присяжних районних судів США зазначається: «Прийняття суддею рішення в справі шляхом підкидання монети було б нечесним. Вчинення такого присяжним також було б нечесним» (англ.: *It would be dishonest for a judge to decide a case by tossing a coin. It would be just as dishonest for a juror to do so.* [27]; тут автор цієї публікації не зобов'язував себе дотримуватися стандартів «строного» перекладу з англійської мови на українську мову).

Отже, згідно з розширювальним тлумаченням положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, та цільовим (таким, що ґрунтується на об'єктивному призначенні) тлумаченням інших юридичних положень про носіїв публічної влади, особливість юридичного статусу всіх носіїв публічної влади полягає в тому, що вони в межах їхньої діяльності як носіїв публічної влади не мають суб'єктивних юридичних прав. Протилежна інтерпретація юридичних положень про владні

повноваження носіїв публічної влади суперечила б об'єктивному призначенню таких положень з огляду на соціально-психологічні характеристики (включно з юридичними характеристиками) регульованих в них правовідносин. Викладене має стосунок до положень про релевантні владні правовідносини в інших сферах, як-от релевантні корпоративні, трудові правовідносини.

Тоді щодо правовідносин А доводилося б з'ясувати, який із видів юридичних повноважень імпліцитно передбачено на місці прогалини:

1) щодо правовідносин В передбачено юридичний обов'язок поводитися активно. Тоді щодо правовідносин А вибір мав би здійснюватися між юридичним обов'язком поводитися пасивно (далі цей вид юридичного повноваження в цілому та юридичного обов'язку зокрема іменується юридичною заборонаю) та дискреційним юридичним повноваженням. Такий вибір (як і наведені нижче в цьому переліку гадані прояви вибору) мав би здійснюватися щонайменше з огляду на об'єктивне призначення юридичного положення, яке містить прогалину, та об'єктивне призначення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України;

2) щодо правовідносин В передбачено юридичну заборону. Тоді щодо правовідносин А вибір мав би здійснюватися між юридичним обов'язком поводитися активно та дискреційним юридичним повноваженням;

3) щодо правовідносин В передбачено дискреційне юридичне повноваження. Тоді щодо правовідносин А вибір мав би здійснюватися між юридичним обов'язком поводитися активно та юридичною заборонаю.

Отже, в усіх трьох випадках відбувалася б заміна застосування за аналогією (як варіанту, який тут розглядається в ролі даного «за умовчанням») одного виду юридичного повноваження на інший вид юридичного повноваження. На противагу аналогії відбувалося б віддалення змісту юридичної інтерпретації порівняно з тим, що мала б місце за існування аналогії. Наприклад, інтерпретаційне запровадження дискреційного юридичного повноваження було б віддаленням від інтерпретаційного запровадження юридичного обов'язку поводитися активно. Ще приклад. Інтерпретаційне запровадження юридичної заборони було б віддаленням від інтерпретаційного запровадження дискреційного юридичного повноваження.

Тобто щодо правовідносин В запроваджувався б вид юридичного повноваження, більш віддалений за своїм об'єктивним призначенням (інакше кажучи, за своєю суттю) від виду юридичного повноваження, запровадженого щодо подібних ним правовідносин, а саме правовідносин А. Таким чином, мала б місце механічна штучна необґрунтована заміна одного виду юридичного повноваження на інший вид юридичного повноваження, який визначався б шляхом вибору між двома видами юридичного повноваження. Це була б антианалогія. Заборона аналогії була б антианалогією. Антианалогія не мала б сенсу, на відміну від аналогії, яку спрямовано на запровадження найбільш подібного юридичного регулювання щодо подібної ситуації.

Тлумачення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, є одним із джерел інформації, які свідчать, що аналогія (часто) краща за «відсутність аналогії» та антианалогію («відсутність аналогії» зрештою оберталася б антианалогією). Питання необґрунтованості положення, яке підлягає застосуванню за аналогією, є іншим питанням, зокрема питанням вдосконалення юридичних положень. Між ним та викладеними висновками немає колізії. Інститут аналогії юридичних положень характеризується відносно високою формальністю, але не

формалістикою. Висновок про існування за загальним правилом юридичної заборони антианалогії та тому існування за загальним правилом юридичного обов'язку застосування аналогії є правильними попри те, що щодо тієї чи іншої прогалини результат застосування антианалогії у випадках, охоплених зазначеним загальним правилом, може бути ближчим до її об'єктивного призначення, ніж результат застосування аналогії.

Положення, передбачене в ч. 2 ст. 19 Конституції України, в багатьох випадках спрямовано на те, щоб юридичні положення інтерпретувалися та реалізовувалися такими, якими вони є, а не навпаки. Запровадження же антианалогії часто призводило б до того, що юридичні положення інтерпретувалися б та реалізовувалися б за принципом і методом «навпаки» щодо їхнього змісту (їхнього об'єктивного призначення та похідного від нього змісту). Тому запровадження антианалогії часто суперечило б зазначеному положенню Конституції України. Запровадження антианалогії часто суперечило б положенням законодавства України про верховенство права, включно з положеннями Конституції України та міжнародних договорів України про верховенство права, оскільки було б необґрунтованим та логічно й юридично неминучим запровадженням варіанту щодо правовідносин А, альтернативному тому варіанту, який передбачено щодо подібної ситуації, а саме правовідносин В.

Викладене розповсюджується також на прогалини щодо юридичних фактів, фактичних складів, суб'єкта та об'єкта (предмета) правовідносин, про які йдеться в положенні, передбаченому в ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Свого часу в Україні дискусія з питань аналогії в позитивному праві точилася у зв'язку зі спробами прийняти закон України про нормативно-правові акти. Під час цієї дискусії не використовувалися наведені вище висновки.

У безпосередньому змісті зазначеного положення, передбаченому в ч. 2 ст. 19 Конституції України, йдеться про юридичні факти, фактичні склади («підстава») та ряд характеристик змісту (тобто юридичних повноважень) та об'єкта (предмета) правовідносин («межі повноважень», «спосіб»), передбачені в юридичних положеннях. Цільове розширювальне тлумачення цього положення свідчить, що воно розповсюджується на всі складники правовідносин, передбачені в юридичних положеннях. Точніше кажучи, структура соціальної норми (суб'єкти, зміст, об'єкт/предмет) та її дії (підстави, які щодо юридичних положень іменуються юридичними фактами, фактичними складами), є однаковою у всіх складників соціальної норми, а вона згідно з одним із підходів складається з неформалізованого проекту, формалізації (процесу оформлення), формалізованості (результату оформлення), суспільних відносин (інформаційної моделі, її реалізації), кваліфікації (інакше кажучи, діагностики), психічного відображення (зокрема, усвідомлення носіями різних видів правосвідомості, інтерпретації) зазначених складників, а згідно з іншим підходом її структурою охоплюються формула, функції, засоби забезпечення та реалізація (автору цієї публікації вже доводилося писати про це [28, 280]).

Повсюдне запровадження антианалогії була б необґрунтованим. Об'єктивне призначення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, як і об'єктивне (належне) призначення будь-якого юридичного положення, не полягає в запровадження необґрунтованих положень, положень, які не мали б сенсу, адже це було б заподіянням шкоди. Об'єктивне (тобто тут не йдеться про недобросовісність створювачів юридичного положення) призначення будь-якого юридичного

положення є протилежним. Воно полягає в принесенні користі. Тому об'єктивне призначення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, не полягає в повсюдному запровадженні антианалогії. Запровадження антианалогії часто характеризувалося б ефектом, протилежним ефекту аналогії. Отже, запровадження аналогії характеризувалося б ефектом, протилежним ефектам об'єктивного призначення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, інакше кажучи, було б антиефектом. Тому цільове тлумачення положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, та застосування принципу та методу доведення від супротивного, свідчать, що в зазначеному положенні не заборонено застосування аналогії зазначеними в ньому суб'єктами в їхній професійній діяльності при тлумаченні юридичних положень та похідних від нього ситуаціях. Натомість в положенні, передбаченому в ч. 2 ст. 19 Конституції України, на прикладі наведених в ньому правовідносин підтверджено застосування в них аналогії щодо тлумачення юридичних положень.

Розгляд аналізованого тут питання в контексті принципу правової певності не належить до завдань цієї публікації.

Отриманий висновок про існування юридичного обов'язку є правильним і в разі, коли зазначена відсутність урегульованості є не результатом «непрямоумисної» поведінки створювачів норми, що містить таку відсутність урегульованості, а результатом їхньої навмисної поведінки, адже з огляду на уявлення про цільове тлумачення з позицій сфери належного об'єктивне призначення юридичного положення домінує над бажаннями, цілями, мотивами, емоціями і т. ін. (добросовісними, недобросовісними) створювачів юридичного положення в разі розбіжності між, з одного боку, змістом зазначеного призначення, та, з іншого боку, змістом зазначених бажань, цілей, мотивів, емоцій і т. ін.

Зазначена прогалина могла з'явитися через те, що, на думку створювачів Положення, об'єктивне призначення норми, передбаченої в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення, та норми, передбаченої в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення, різняться. Така омана могла виникнути під впливом того, що самі створювачі (ті чи інші) Положення, як зазначалося, помилково сформулювали зазначені норми за різними лінгвістичними стандартами (при формулюванні першого та другого випадків безпосередньо не йдеться про небезпечні властивості, слово «можуть» вжито лише при формулюванні третього випадку), як і того, що самі ці створювачі системно не витлумачили визначення небезпечних відходів, наведене в Положенні, та зазначені норми. Найімовірніше, мета створювачів норми, передбаченої в ч. 3 п. 4 Положення, полягала не в забороні формалізації зазначеного надання інформації, а в забезпеченні такої формалізації саме у випадку, передбаченому в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення. Якщо так, то в зазначених словах «Висновок щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, чи не підпадають, надає Міндовкілля.» логічний наголос падає не на вказівку на третій випадок, який тут мається на увазі, а на вказівку на іншу інформацію.

Водночас отриманий висновок щодо застосування аналогії не заперечується і в разі, коли створювачі положень вважали свій підхід категоричним, а саме вважали, що відповідна формалізація у вигляді висновку з позицій сфери належного здійснюється (адже вважали, що має так здійснюватися) лише у випадку, передбаченому в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення.

У Положенні не зазначається, що відповідна формалізація здійснюється *тільки* у випадку, передбаченому в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення. Тому зміст символів, якими виражено норми Положення, логічно уможлиблює застосування зазначеної аналогії. А юридичний обов'язок її застосування впливає з наведеного вище.

Таким чином, правильною є не дослівна, а встановлена шляхом застосування системного та цільового тлумачення розширювальна (тут – така, в якій йдеться про існування зазначеного юридичного обов'язку) інтерпретація норми, передбаченої в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення. При розв'язанні колізії між зазначеними дослівною та обумовленою положенням, передбаченим в ч. 2 ст. 19 Конституції України, розширювальною інтерпретаціями враховується те, що згідно з положенням, передбаченим в ч. 2 ст. 8 Конституції України, «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй». Звичайно, це положення розповсюджується і на колізії між інтерпретаціями.

Заборона застосування аналогії при тлумаченні розглядуваних тут норм Положення спочатку означала б існування потреби інтерпретаційного вибору між юридичною заборонаю Міндовкілля надавати висновок та дискреційним юридичним повноваженням Міндовкілля з надання висновку. З огляду на збіг об'єктивного призначення норм, передбачених в підпунктах а), б), в) ч. 1 п. 4 Положення, та запровадження юридичного обов'язку Міндовкілля надавати висновок в третьому випадку, існування зазначеної потреби, як і існування результату зазначеного вибору, були б проявами непослідовності в змісті норм Положення як результату механістичної й тому неправомірної заміни аналогії на антианалогію.

Таким чином, з огляду на отримані висновки в контексті безпосереднього змісту норм Положення має місце непослідовність створювачів норм Положення, яка долається шляхом тлумачення цих норм, включно із їхнім системним тлумаченням з нормами Конституції України.

Отже, що до випадку, передбаченого в підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення, підлягає застосуванню за аналогією норма, передбачена в ч. 3 п. 4 Положення. Тому у випадку, передбаченому в підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення, Міндовкілля має юридичний обов'язок повідомляти суб'єктам господарської діяльності інформацію про те, як ним було кваліфіковано юридичну природу конкретних відходів, шляхом надання висновку як документу (якщо б у нормі, передбаченій в ч. 3 п. 4 Положення, не йшлося про юридичний обов'язок здійснення зазначеної формалізації, то зміст норм, передбачених в підпунктах а) та б) ч. 1 п. 4 Положення, відрізнявся б від його змісту, з'ясованого вище). Попри те, що в законодавстві не передбачено його форму. Але фізично та юридично ніщо щонайменше не заважає передбачити її в локальному юридичному акті Міндовкілля чи принаймні застосовувати на практиці усталені види зразків форм. Реалізація зазначених норм, які містять прогалини, важливіша за деяку незручність та невпевність обставини, про яку йдеться в попередньому реченні.

У всіх випадках застосування аналогії є логічно неминучим та відіграє роль юридичного обов'язку, за винятками (тут їхній перелік може бути невичерпним), про які йдеться в наступному реченні. У викладеному вище ніщо не підлягає тлумаченню, згідно з яким у викладеному вище:

1) визнаються неправомірними ті чи інші положення щодо реалізації принципів та методів *ex aequo et bono*, а *bonae fidei iudicia*. Тут антианалогія буває правомірною. Але не через механіцизм, а через з'ясування суті питання. Тому зазначений ефект тут радше зовнішньо збігається з антианалогією (як негативним явищем) та іменується тут і в п. 2) цього переліку антианалогією радше для зрозумілості в контексті наведених вище висновків;

2) визнається неправомірною та заборона аналогії, яка існує щодо тлумачення положень законодавства про адміністративні правопорушення (в широкому сенсі слова, тобто включно з інтерпретацією відповідних положень податкового, антимонопольного права і т. ін.) та кримінального права. Релевантним джерелом інформації, яка підлягає врахуванню при тлумаченні попереднього речення, є положення-проект, передбачене в ч. 3 ст. 1.2.1 проекту Кримінального кодексу України [29]. На прикладі складу кримінального правопорушення викладене виглядає так. У разі застосування аналогії мали б місце юридична заборона щодо «профільного» адресата та дискреційне юридичне повноваження або юридичний обов'язок суду реалізувати певним чином відповідні юридичні положення. У разі застосування антианалогії були б відсутніми кримінально-правова заборона щодо «профільного» адресата та дискреційне юридичне повноваження або юридичний обов'язок суду в тому сенсі, в якому вони мають на увазі в попередньому реченні. Тут обґрунтованою та правомірною є антианалогія, а не аналогія, оскільки в таких випадках щодо ситуації в цілому (регулювання поведінки зловмисників, осіб, які вчиняють некримінальні правопорушення, від складів яких могли б бути похідними склади кримінальних правопорушень, регулювання поведінки правоохоронних органів, судів і т. ін.) з огляду на соціально-психологічні характеристики ситуації, включно з її юридичними характеристиками, антианалогія є більш ефективною запорукою протидії свавіллю, ніж аналогія. Тому тут саме антианалогія вимагається згідно з положенням, передбаченим в ч. 2 ст. 19 Конституції України, як і згідно з юридичними положеннями про верховенство права. Викладена диференціація інтерпретованих сенсів є проявом повсюдно існуючого цільового характеру правильності інтерпретації юридичного положення: щодо одних ситуацій (тобто для цілей тлумачення положення щодо одних ситуацій) правильною є одна його інтерпретація, а щодо інших ситуацій (тобто для цілей тлумачення положення щодо інших ситуацій) правильною є інша його інтерпретація. Так співвідносяться не лише правило та виняток, загальна та спеціальна норми: часто так співвідносяться майже однаково розповсюджені ситуації, зокрема інтерпретаційні ситуації.

Звичайно, постає запитання про те, що відповідний перелік випадків, коли правомірною є аналогія, а коли – антианалогія (в лапках чи без лапок), має бути ясно визначено в законодавстві або принаймні доведено, що відповідні переліки, отримані в результаті тлумачення законодавства, є вичерпними, або відповідні визначення випадку, коли підлягає реалізація аналогії, та випадку, коли підлягає реалізація антианалогії, відповідають принципу правової певності.

Подолання прогалини в культурній інформації є логічною операцією, яку ледве не кожен ледве не щодня здійснює щонайменше при інтерпретації побутової культурної інформації, навіть не усвідомлюючи формально-логічну природу цієї операції: так легко, швидко, звично та часто правильно вона здійснюється. Те саме має стосунок до інших видів логічних операцій, різних видів тлумачення. Подолання прогалини в юридичному положенні є актом тлумачення. Як і будь-яке тлумачення, воно де-факто може бути здійснене будь-ким: представником будь-

якого роду занять, носієм будь-якого виду правосвідомості, юристом-науковцем, юристом-практиком і т. ін. Хтось має на це суб'єктивне юридичне право, хтось – дискреційне юридичне повноваження, а хтось має юридичний обов'язок долати прогалини в юридичних положеннях. Усі ці варіанти передбачено в юридичних положеннях. Зрозуміло, що юридичне значення подолання прогалини в юридичному положенні буває різним. Усунення прогалини є актом створення юридичних положень. Воно здійснюється створювачами юридичних положень, які містяться в будь-яких юридичних актах (нормативно-правових актах, локальних юридичних актах, договорах і т. ін.), що характеризуються юридичними прогалинами.

У зв'язку з викладеним є підстави сподіватися, що підхід Конституційного Суду України, викладений в абз. 5 п. 3 мотивувальної частини Ухвали Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Амальгама Люкс» щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 500 Цивільного кодексу України та статті 34 Господарського процесуального кодексу України у їх співвідношенні від 24 червня 2009 року № 34-у/2009, як ідея зазнає змін. Ось цей підхід: «На думку автора клопотання, у статті 500 ЦК України не розкрито зміст словосполучень «в інтересах своєї діяльності добросовісно використала торговельну марку в Україні» та «значна і серйозна підготовка для використання торговельної марки», а тому він вважає, що цю прогалину необхідно заповнити через їх роз'яснення. Проте, заповнення прогалин у законах має здійснювати законодавець внесенням до них змін і доповнень, а не Конституційний Суд України шляхом офіційного тлумачення їх правових норм (окремих положень) або застосуванням загальнотеоретичних засобів їх подолання – аналогії закону й аналогії права.» [30].

У зв'язку із викладеним також є підстави сподіватися, що висновок, наведений у Національній доповіді Конституційного Суду України (чи створеній під егідою Конституційного Суду України) на тему «Проблеми законодавчих прогалин в конституційній юриспруденції», як ідея зазнає змін. Ось згаданий висновок: «Конституційний Суд України може констатувати наявність прогалин правового регулювання. Проте таке встановлення прогалин не є основною діяльністю Конституційного Суду України. Конституційний Суд України не може заповнювати прогалини шляхом офіційного тлумачення. Будучи правозастосовним органом, Конституційний Суд України може виступати в якості «негативного» законодавця, коли визнає неконституційними акти або їх окремі положення. Проте заповнення прогалин, їх усунення або подолання не може бути здійснено Конституційним Судом України.» [31].

Викладене свідчить, що між положенням, передбаченим в ч. 2 ст. 19 Конституції України, та положенням, передбаченим у ч. 6 ст. 7 КАСУ, згідно з яким аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування, існує колізія щодо випадків, коли правомірною є аналогія. Зазначене положення КАСУ є законодавчою частково правильною (інакше кажучи, частково неправильною) інтерпретацією положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України. Це положення КАСУ щодо випадків, коли правомірною є аналогія, а не антианалогія, постає результатом його механістичного тут розуміння створювачами положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Найімовірніше, зазначене недиференційоване положення КАСУ з'явилося через те, що його створювачі не вдалися до здійсненого вище деталізованого аналізу положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України. Інакше створювачі КАСУ (принаймні його відповідних положень) мали б вгледіти, що передбачена в зазначеному положенні КАСУ юридична заборона в значній кількості випадків (їх вище було розглянуто як правило, а не як виняток) суперечить об'єктивному призначенню (інакше кажучи, логіці, спрямованості, напрямку) положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України. Зазначене недиференційоване положення КАСУ могло з'явитися через усвідомлюваний чи неусвідомлюваний його створювачами вплив на них (зокрема в контексті інтерпретації положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України) наведених вище ідей про заборону аналогії та покладення юридичного обов'язку застосовувати антианалогію.

З огляду на зазначене положення, передбачене в ч. 2 ст. 8 Конституції України, згідно з яким «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.», зазначена колізія розв'язується на користь положення, передбаченого в ч. 2 ст. 19 Конституції України, яке (а не зазначене положення КАСУ в його юридично нікчемній частині) підлягає реалізації як положення прямої дії: згідно з положенням, передбаченим в ч. 3 ст. 8 Конституції України, норми (інакше кажучи, положення – *О. Г.*) Конституції України є нормами прямої дії.

У рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 березня 2021 р. у справі № 640/23179/19 (адміністративне провадження № К/9901/26528/20) в контексті зазначеного положення КАСУ зазначається: «...аналогія закону та аналогія права допускається для застосування адміністративним судом виключно з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень та лише у випадку взагалі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини.» [32]. Викладену позицію Верховного Суду варто аналізувати в контексті наведених вище міркувань, а також у контексті співвідношення між, з одного боку, визначенням прогаліни, аналога та застосування аналогії, та, з іншого боку, обставин відповідної справи.

Якщо зазначений вище висновок Міндовкілля є негативним, то відсутній предмет питання про те, чи підлягає видачі зазначена письмова згода, й таке питання не має поставати та розв'язуватися.

Висновок Міндовкілля, передбачений в Положенні, не є згодою. У нього інше призначення. Для цілей тлумачення положення, передбаченого в ст. 268 КК України, він, на відміну від наданої Міндовкілля згоди, не належить до дозволу. Тому якщо особа здійснює ввезення на територію України чи транзит через її територію відходів, про які йдеться в підпунктах а) та/або б) ч. 1 п. 4 Положення без отримання висновку (як зазначалося, тут висновком є документ, але якщо особа взагалі не отримала результату кваліфікації юридичної природи відходів, то кримінально-правова характеристика вчинюваного тут буде такою самою) та з отриманням згоди, то в її діянні відсутній склад кримінального правопорушення, передбаченого в ст. 268 КК України.

Висновок на транскордонне перевезення відходів, передбачений в Законі України «Про управління відходами», для цілей тлумачення положення, передбаченого в ст. 268 КК України є дозволом.

Як зазначалося, положення, яке міститься в ст. 268 КК України, має застарілу з огляду на теперішній зміст «профільного» законодавства України форму. Виокремлення складів кримінальних правопорушень (спочатку – злочинів) у вигляді «ввезення на територію України чи транзиту через її територію відходів або вторинної сировини без належного дозволу» та «ввезення на територію України чи транзиту через її територію речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення» похідне від положень постанови КМУ «Про впорядкування ввезення в Україну і транзиту через її територію відходів (вторинної сировини)» від 22 лютого 1994 р. № 117 [33]. Вона втратила чинність до прийняття КК України. Подальша постанова КМУ «Про впорядкування контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням» від 12 вересня 1997 р. № 1016 [34], в якій передбачалася диференціація відходів, схожа з диференціацією відходів (вторинної сировини), передбаченою в зазначеній постанові КМУ від 22 лютого 1994 р. № 117, теж втратила чинність до прийняття КК України.

Щодо положень, передбачених у ст. 268 КК України, замисел їхніх створювачів був таким, що якщо йдеться про такий предмет правопорушення як небезпечні відходи, то відповідний склад правопорушення міститься або в ч. 2 ст. 268, або ніде (принаймні в межах положень, передбачених у ст. 268). Зараз в законодавстві України, як і в Законі України «Про управління відходами», не передбачено такої категорії, як небезпечні відходи, які забороняються до ввезення, адже Європейська Угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) від 30 вересня 1957 р. [35] (в ній йдеться про заборону перевезення ряду небезпечних відходів, і вона розрахована на безпосереднє застосування) не була офіційно оприлюднена. Навіть якщо на практиці поведінка суб'єктів правовідносин, на яких розповсюджується юрисдикція України, узгоджується із положеннями зазначеної конвенції, це не змінює ситуації, зокрема ввезення на територію України, транзит через територію України заборонених згідно із зазначеною конвенцією до перевезення небезпечних вантажів в Україні не є правопорушенням, зокрема кримінальним правопорушенням.

Інші заборони є. Передбачено їх і в Законі України «Про управління відходами». Але якщо заборона відповідних ввезення, транзиту розповсюджуються на певні небезпечні відходи, то не через те, що ці предмети є небезпечними відходами, а з інших підстав, як-от ввезення в Україну відходів з метою їх видалення (п. и) ч. 1 ст. 32 Закону України «Про відходи», ч. 8 ст. 13 Закону України «Про управління відходами»).

У цьому зв'язку для цілей цієї публікації постулюється (принаймні через те, що з'ясування цього, тобто доведення того, що відповідне діяння зараз є криміналізованим згідно з положеннями, передбаченими в ст. 268, вимагає значної кількості інтерпретаційних операцій), що відповідні ввезення, транзит небезпечних відходів кваліфікується за ч. 1 ст. 268 КК України. Така умовність цієї публікації.

На офіційному веб-сайті Мініприроди та в Єдиному державному порталі адміністративних послуг зазначається про два можливих результати розгляду Міндовкілля документів, наданих для отримання адміністративної послуги (далі – мовою оригіналу) «видача повідомлення на транскордонне перевезення небезпечних відходів або висновку на транскордонне перевезення відходів»: 1) «видача повідомлення на транскордонне перевезення небезпечних відходів у разі коли відходи відносяться до розділу А Жовтого переліку відходів і мають одну чи

більше небезпечних властивостей та містять матеріали наведені у додатку 2 до Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості»; 2) «видача висновку на транскордонне перевезення відходів, у разі коли вони не містять матеріали, в кількості достатній для виявлення ними небезпечних властивостей». В Єдиному державному веб-порталі електронних послуг «Портал Дія» наведена схожа за змістом довідкова інформація. У Звіті про результати аудиту ефективності використання державних коштів, спрямованих на досягнення цілей Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням, затвердженому рішенням Рахункової палати України від 3 грудня 2019 р. № 36-3 (далі – Звіт), зазначається таке: «Відповідно до пунктів 3, 4 Положення 1120, транскордонне перевезення відходів з Жовтого переліку відходів здійснюється на підставі повідомлення Мінприроди, відходів із Зеленого переліку відходів – на підставі повідомлення або висновку Мінприроди» [36].

Наведена на зазначених веб-сайтах довідкова інформація, а також зазначена інформація зі Звіту як інтерпретація Положення частково не відповідають Положенню. Так, як зазначалося, висновок і письмова згода Міндовкілля не є альтернативними обставинами у сфері транскордонного перевезення наведених у Зеленому переліку відходів, оскільки висновок не є документом дозвільного характеру (та в цілому дозвільним документом в широкому позитивному кримінально-правовому значенні слова), а у випадку надання Міндовкілля позитивного висновку для правомірного транскордонного перевезення відходів потрібне також видання Міндовкілля письмової згоди. Натомість письмова згода (повідомлення) та висновок є альтернативними документами згідно з положеннями, передбаченими в ч.ч. 1, 8 ст. 43 Закону України «Про управління відходами»: на підставі письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення відходів здійснюється транскордонне перевезення, зокрема, небезпечних відходів, а транскордонне перевезення відходів, які, наприклад, не є небезпечними, здійснюється на підставі висновку на транскордонне перевезення відходів.

У Звіті зазначається таке: «... аудитом встановлено, що за 2017–2018 роки та 9 місяців 2019 року на транскордонне перевезення відходів, які віднесені до розділу Б Жовтого переліку (пункт 84 Відходи пневматичних шин В 3140), Мінприроди з недотриманням вимог пункту 4 Положення 1120 видавались Висновки щодо відходів Зеленого переліку, що дозволило імпортувати зазначені відходи без письмової згоди (повідомлення) компетентного органу.». З огляду на наведену думку Рахункової палати України можна припустити, що в зазначених випадках Міндовкілля розглядало позитивні висновки як достатню підставу для транскордонного перевезення відходів.

У разі спроби транскордонного перевезення/транскордонного перевезення відходів, на яке поширюється дія п.п. 6 – 33 Положення, на підставі тільки надання Міндовкілля позитивного висновку, тобто без видачі Міндовкілля письмової згоди, при розв'язанні питань про те, чи не було перевізником відходів порушено Положення, та чи не кваліфікується вчинене перевізником діяння за ст. 268 КК України, враховуються, зокрема, уявлення про правомірні очікування, розповсюджені на очікування щодо діяльності Міндовкілля з боку перевізника, та за її наявності адресована перевізнику реакція на зазначені спробу перевезення/перевезення з боку іншої належної заінтересованої держави/належних інших заінтересованих держав і контрагентів перевізника.

У п. а) ч. 1 п. 4 Положення йдеться про ті відходи, що включені до розділу А Жовтого переліку відходів, які є небезпечними. Згідно з положенням, передбаченим у примітці 1 до Жовтого переліку відходів (він міститься в зазначеній постанові КМУ від 13 липня 2000 р. № 1120), «в основу розділу А Жовтого переліку відходів покладено перелік А Базельської конвенції (додаток VIII до Базельської конвенції). Згідно з положенням, передбаченим у підп. «а» п. 1 ст. 1 Базельської конвенції, відходи, перелічені у відповідному розділі, є небезпечними. Додатково до нього включено три позиції (порядкові номери 60, 79, 80).». У додатку VIII до Базельської конвенції зазначається, що «Відходи, які увійшли до цього додатку, є небезпечними відповідно до п. 1 а) ст. 1 цієї Конвенції, та їх включення до цього додатку не виключає можливість використання додатку III як доказ того, що ті чи інші відходи не є небезпечними.». У визначенні небезпечних відходів, наведеному в п. 2 Положення, йдеться про ті відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, які мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у Переліку.

Якщо в наведені в підп. а) ч. 1 п. 4 Положення слова «небезпечні відходи, що включені до розділу А Жовтого переліку відходів» замість слів «небезпечні відходи» підставити слова відповідної частини визначення небезпечних відходів, наведеного в п. 2 Положення, то з'являться слова «відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, що затверджується КМУ, та мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго, що включені до розділу А Жовтого переліку відходів». У цих словах дублювання (тобто точне змістовне відтворення) ознаки наведення відповідних відходів у розділі А Жовтого переліку відходів не впливає на юридичний зміст зазначених положень.

Для цілей тлумачення Положення поняття «відходи, які потребують окремого розгляду, що включені до розділу Б Жовтого переліку відходів» і поняття «відходи, які потребують окремого розгляду» збігаються за змістом (тобто тотожні за обсягом), про що свідчить порівняння положень, передбачених у підп. б) ч. 1 п. 4 Положення, розділі Б Жовтого переліку відходів і примітці 9 до Жовтого переліку відходів.

У безпосередньому змісті норми, передбаченої в ч. 2 п. 3 Положення (в її системному розумінні з визначенням небезпечних відходів, наведеним у п. 2 Положення), йдеться тільки про небезпечні для цілей тлумачення зазначеного визначення відходи, й тому про те, що розв'язання питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видача дублікату) письмової згоди на транскордонне перевезення відходів розповсюджується тільки на перевезення небезпечних для цілей тлумачення зазначеного визначення відходів.

Водночас у нормі, передбаченій у ч. 1 п. 4 Положення (далі – друга норма) (в її системному розумінні з визначенням небезпечних відходів, наведеним в п. 2 Положення), йдеться як про небезпечні для цілей тлумачення зазначеного визначення відходи, включно з небезпечними відходами, транскордонні перевезення яких підпадають саме під державне регулювання в заінтересованих державах (а також про відходи, які не виявляють небезпечних властивостей, наведених у Переліку), так і про відходи, які потребують окремого розгляду [це з огляду на положення Базельської конвенції «інші відходи», за винятком відходів, наведених у позиції Y48 (оскільки відходи, про які йдеться в позиції Y48, попри міжнародну тенденцію поки що не наведені в Положенні), та відходи, передбачені в позиціях 83

і 48 розділу Б Жовтого переліку відходів], і тому про те, що положення про видачу, відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката письмової згоди на транскордонне перевезення відходів розповсюджуються на транскордонне перевезення як небезпечних для цілей тлумачення зазначеного визначення відходів, так і відходів, які потребують окремого розгляду.

Це пояснюється тим, що в разі коли в результаті зазначеного окремого розгляду відходи, наведені в підп. б) ч. 1 п. 4 Положення, виявляться де-факто небезпечними й тому такими, транскордонне перевезення яких потребує розв'язання питання про видачу письмової згоди, такі відходи для цілей тлумачення зазначеного визначення не можуть стати та не стають небезпечними, оскільки вони не наведені в зазначеному визначенні. Наведені положення, між якими утворюється викладена колізія, є положеннями однакового рівня юридичної сили, набрали чинності одночасно й обидва належать до положень, які відіграють роль положень (за змістом) загальної частини Положення. Вони не є положеннями-принципами, положеннями – вичерпними переліками, положеннями, в яких передбачається, що певні відносини регулюються лише такими-то юридичними положеннями. Тому колізійне положення, яке тут підлягає застосуванню, полягає в тому, що колізія розв'язується на користь більш обґрунтованого положення, яке виявляється з урахуванням завдань Базельської конвенції та Положення.

Безпосереднє розуміння, яке містить зазначену колізію (а вона утворена юридико-технічною похибкою), не узгоджується ані з положеннями Базельської конвенції (так, про дачу згоди, незгоду щодо перевезень інших відходів йдеться в безпосередньому змісті положень Базельської конвенції, як-от в положеннях, передбачених у п. 1 с) і п. 7 а) ст. 4, п. 4 ст. 6, п.п. 6 і 8 ст. 6, ст. 8, п. 1 b) і с) ст. 9, п. 2 с) ст. 13 Базельської конвенції), ані з цілями осіб, які створювали Положення, ані з об'єктивним призначенням Положення. Тому зазначена колізія розв'язується на користь другої норми. У цьому зв'язку для цілей тлумачення положень, передбачених у п.п. 6 – 33 Положення, поняттям «небезпечні відходи» на підставі його розширювального тлумачення охоплюються як небезпечні для цілей тлумачення зазначеного визначення відходи, так і відходи, які потребують окремого розгляду.

Щодо норми, передбаченої в підп. б) ч. 1 п. 4 Положення, варто зазначити, що згідно з положенням, передбаченим у примітці 9 до Жовтого переліку відходів (вона є приміткою до розділу Б Жовтого переліку відходів), «До розділу Б (не плутати з розділом Б додатку IV і додатком IX «Перелік Б» до Базельської конвенції – О. Г.) включені відходи, зазначені в додатку II до Базельської конвенції, які для цілей тлумачення Конвенції вважаються «іншими відходами», й додатково ще дві позиції (83 і 84).». У неофіційному перекладі, розміщеному на офіційному веб-сайті Верховної Ради України, додаток II до Базельської конвенції іменується «Категорії відходів, що вимагають особливого розгляду» (англ. special, у ряді випадків у зазначеному перекладі замість слів «Додаток III» помилково вжито слова «Додаток II» – О. Г.).

У додатку III до Базельської конвенції зазначається таке: «ТЕСТИ. Потенційна небезпека окремих видів відходів ще не до кінця задокументована; ще немає методик тестів для кількісної оцінки такої небезпеки. Необхідні подальші дослідження для розробки методів, що демонструють потенційну небезпеку цих речовин для людини та/або навколишнього середовища. Методи стандартних випробувань були створені для чистих речовин і матеріалів. У багатьох країнах-

членах розроблена методика національних тестів, яка може бути застосовна до матеріалів, зазначених у додатку I, для визначення того, чи володіють ці матеріали будь-якими із властивостей, що наведені у цьому додатку.»

У законодавстві України не передбачено порядку здійснення зазначеного в п. б) ч. 1 п. 4 Положення окремого (особливого) розгляду (про це йдеться і у Звіті), зокрема критеріїв віднесення відходів, які потребують окремого (особливого) розгляду, до відходів, щодо яких видається письмова згода. Про ряд таких критеріїв йдеться в Керівництві з контролю за транскордонними перевезеннями рекуперованих відходів (англ. Guidance Manual For The Control Of Transboundary Movements Of Recoverable Wastes) [37], прийнятому Організацією економічного співробітництва та розвитку, до держав-учасниць якої Україна не належить. Практика свідчить, що прийнятий ООН документ «Рекомендації з перевезення небезпечних вантажів: керівництво з випробувань і критеріїв» [38] використовується для створення норм міжнародного «твердого» позитивного права, при цьому зазначений документ містить норми «м'якого» позитивного права, а не «твердого» позитивного права, й тому не підлягає офіційному оприлюдненню в Україні, оскільки положення про таке оприлюднення (принаймні згідно з їхнім дослівним розумінням) розповсюджуються тільки на джерела норм «твердого» позитивного права. У зв'язку з викладеними висновками було б доцільним з урахуванням наявної української, зарубіжної та міжнародної практики реалізації Базельської конвенції, а також, якщо це тут буде релевантним підходом, з урахуванням положень про принцип правової певності, розглянути питання про відповідність норми, передбаченої в п. б) ч. 1 п. 4 Положення, принципу юридичної визначеності (розгляд цього питання не належить до завдань цієї публікації).

Слова «і є об'єктом транскордонного перевезення», вжиті в підп. в) ч. 1 п. 4 Положення, є дублюванням (тобто точним змістовним відтворенням) слів «що є об'єктом транскордонного перевезення», вжитих перед п. а) ч. 1 п. 4 Положення. Це дублювання не впливає на юридичний зміст зазначених положень.

При тлумаченні положень, передбачених у ст. 268 КК України, також підлягають врахуванню постанова КМУ «Про призначення компетентного органу та виділеного центру для виконання цілей Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням» від 29 березня 2000 р. № 574 [39], наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 16 жовтня 2000 р. № 165 [40] і постанова КМУ «Деякі питання подання декларації про відходи» від 7 травня 2022 р. № 556 [41].

У прийнятих ІКАО Технічних інструкціях з безпечного перевезення небезпечних вантажів повітрям (далі – Технічні інструкції) наведені небезпечні відходи, які дозволено перевозити за наявності передбачених у Технічних інструкціях дозволів, загальних для всіх держав-учасниць Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. (її прийнято іменувати і Чиказькою конвенцією) [42]. Щодо України у видання 2015-2016 рр. Технічних інструкцій (це видання не є останнім) зазначається таке: «Експорт, імпорт і транзит усіх без винятку радіоактивних матеріалів здійснюється з дозволу Державної служби експортного контролю України та висновку Мінекобезпеки (Державної адміністрації ядерного регулювання України)». У цій публікації увага звертається не на розгляд питання коректності відтворення в зазначеному положенні повноважень

Державної служби експортного контролю України, і не на те, що Державна інспекція ядерного регулювання України у виданні 2015-2016 рр. Технічних інструкцій названа на той час вже досить давно по-застарілому Державним комітетом ядерного регулювання України, а на розповсюдження зазначеного положення на радіоактивні матеріали й тому на відповідні радіоактивні відходи.

У Технічних інструкціях є два положення, якими підтверджується, що сфера дії Технічних інструкцій розповсюджується на ряд відходів, на які не розповсюджується сфера дії Базельської конвенції. Ось відповідні слова: 1) «Відходи, які не підпадають під дію цих Інструкцій, але охоплюються сферою застосування Базельської конвенції, можуть перевозитися згідно з вимогами, встановленими для класу 9» (.....); 2) «Це найменування може також використовуватися для відходів, на які не розповсюджується дія цих Інструкцій, але які охоплюються Базельською конвенцією про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням» (.....).

Усе викладене теж враховується при тлумачення положення, передбаченого в ст. 268 КК України.

У зазначеній вище публікації автора про Технічні інструкції ІКАО в контексті кримінального права України було використано результати роботи штучного інтелекту, а саме роботи комп'ютерної програми виду чат-бот зі штучним інтелектом «ЧатДЖИПТІ від "ЕупенЕЙАЙ"» (англ. OpenAI's ChatGPT, далі – Чат). У цій публікації буде проведено другий дослід використання результатів роботи Чату.

За декілька годин до проведення другого дослід (на той час використані запитання вже було підготовлено) з'явилася так інформація. На запит американського адвоката Чат «вигадав» декілька судових справ (кейсів), включно з «цитатами», але «наполягав», що справи справжні. Адвокат довірився результатам роботи Чату та послався на зазначені справи в позовній заяві [45]. Як видається, зазначеними недоліками роботи Чату пояснюються дивні відповіді Чату щодо змісту міжнародних договорів, наведені в зазначеній вище публікації автора про Технічні інструкції ІКАО в контексті кримінального права України.

Зазначені результати (інакше кажучи, «відповіді» – далі це поняття не вживатиметься в лапках) отримано шляхом розміщення автором цієї публікації запитань при використанні роботи Чату. Автором цієї публікації використовувалася мовна модель «ДЖИПТІ-3.5 від "ЕупенЕЙАЙ"» (англ. OpenAI's GPT-3.5). Це дослідження не потягнуло за собою ані змін у позиціях автора цієї публікації, ані редагування, корегування відповідного наведеного в цій публікації тексту. Ось зазначені запитання та відповіді (відповіді наводяться мовою оригіналу).

Запитання 1:

У нормі, передбаченій у п. 2 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, передбачено такий вид небезпечних відходів, як небезпечні відходи, включені до Зеленого переліку (відходів), що затверджується Кабінетом Міністрів України, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до зазначеного Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго. У додатку ІХ до Базельської конвенції про контроль

за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22 березня 1989 р. зазначається таке: «Відходи, наведені в цьому додатку, не є відходами, перевезення яких охоплюється сферою дії пункту 1 а) статті 1 цієї Конвенції, якщо тільки вони не вміщують матеріал, наведений у додатку I, у тому обсязі, за наявності якого виявляються якісь із властивостей, наведених у додатку III.» (переклад з англійської мови на українську мову належить автору цього запитання). Ось відповідні слова з Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22 березня 1989 р., викладені англійською мовою: «Wastes contained in the Annex will not be wastes covered by Article 1, paragraph 1 (a), of this Convention unless they contain Annex I material to an extent causing them to exhibit an Annex III characteristic.».

З огляду на наведену та/або іншу релевантну інформацію прошу надати відповіді на такі запитання:

1) чи існують юридичні відмінності між ознаками відходів, наведеними в згаданих вище словах «можуть виявляти небезпечні властивості», та ознаками відходів, наведеними в згаданих вище словах «виявляються якісь із властивостей»?

2) якщо припущені в першому запитанні відмінності не існують, то в чому полягає доведення їхньої відсутності?

4) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують, то в чому полягають такі відмінності?

3) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують, то в чому полягає доведення їхнього існування?

5) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують, то такі відмінності характеризуються однакою чи різним ступенем корупційних ризиків?

6) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують і характеризуються однакою ступенем корупційних ризиків, то в чому полягає доведення такої однакової?

8) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують і характеризуються різним ступенем корупційних ризиків, то в чому полягає така різниця?

7) якщо припущені в першому запитанні відмінності існують і характеризуються різним ступенем корупційних ризиків, то в чому полягає доведення існування такої різниці?

Для цілей цих запитань та відповідей на них має вважатися, що в словах «можуть виявляти небезпечні властивості» та словах «виявляються якісь із властивостей» йдеться про одні й ті самі відходи для одних і тих самих цілей юридичного регулювання поводження з такими відходами.

Прощу обґрунтувати відповіді на зазначені запитання.

Відповідь 1:

На жаль, я не можу надати відповіді на всі запитання, оскільки вони базуються на конкретних юридичних документах і вимагають точного знання контексту та інтерпретації відповідних законодавчих актів України. Я можу надати загальну інформацію про небезпечні відходи та Базельську конвенцію, але точну інтерпретацію відповідних положень вам слід знайти в офіційному тексті законодавчих актів України та Базельської конвенції.

Небезпечні відходи – це відходи, які мають або можуть мати небезпечні властивості, які можуть становити загрозу для здоров'я людини або навколишнього

середовища. Зелений перелік відходів, затверджений Кабінетом Міністрів України, визначає певні критерії для класифікації відходів як небезпечних.

Щодо Базельської конвенції, це міжнародний договір, спрямований на контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням. Конвенція включає перелік відходів, які підлягають регулюванню і обмеженням у транскордонних перевезеннях. Відмінність у формулюваннях, які ви зазначили, можуть мати свої специфічні тлумачення в контексті конкретних законодавчих актів України та Базельської конвенції.

Щоб отримати точні відповіді на ваші запитання, рекомендується звернутися до офіційного тексту Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилі

Запитання 2:

Згідно з положенням, передбаченим у п. 2 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, небезпечні відходи – це відходи, включені до розділу А Жовтого переліку відходів, що затверджується КМУ, і мають одну чи більше небезпечних властивостей, наведених у переліку небезпечних властивостей, що затверджується Мінекоенерго, та до Зеленого переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до зазначеного Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у зазначеному вище переліку небезпечних властивостей. Згідно з прийнятим ООН документом «Узгоджена на глобальному рівні системі класифікації небезпечності та маркування хімічної продукції» та іншими подібними документами/актами до займистих газів належить такий вид газів, які за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів («незалежно від нижньої межі займистості»).

З огляду на наведену та/або іншу релевантну інформацію прошу надати відповіді на такі запитання:

1) чи йдеться в контексті перевезення небезпечних відходів у зазначеному визначенні небезпечних відходів та наведеній інформації в системному тлумаченні таких визначення та інформації про виділення при розкладі органічних пероксидів такого виду газів як про відсутність прояву виявлення згаданих небезпечних властивостей матеріалів: газів, які за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів?

2) чи йдеться в контексті перевезення небезпечних відходів у зазначеному визначенні небезпечних відходів та наведеній інформації в системному тлумаченні таких визначення та інформації про виділення при розкладі органічних пероксидів такого виду газів як про прояв виявлення згаданих небезпечних властивостей матеріалів: газів, які за температури 20 °С та нормального тиску 101,3 кПа мають діапазон займистості з повітрям менше 12 відсоткових пунктів?

Прощу обґрунтувати відповіді на зазначені запитання.

Відповідь 2:

Згідно з вказаним визначенням небезпечних відходів і наведеною інформацією про займисті газів, давайте розглянемо запитання, які ви поставили:

Відповідно до визначення небезпечних відходів, які містять матеріали, наведені у додатку 2 до Положення про контроль за транскордонними

перевезеннями небезпечних відходів, вказані гази, які мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів, не відносяться до цього визначення небезпечних відходів. За умови, що небезпечні властивості цих газів не згадані у переліку небезпечних властивостей, затвердженому Мінекоенерго.

Згідно з тим самим визначенням небезпечних відходів, гази, які мають діапазон займистості з повітрям менше 12 відсоткових пунктів, і які не мають небезпечних властивостей, вказаних у переліку небезпечних властивостей, не включаються до визначення небезпечних відходів для цілей контролю за транскордонними перевезеннями та утилізацією/видаленням.

Отже, системне тлумачення визначення небезпечних відходів та наведеної інформації про виділення газів при розкладі органічних пероксидів показує, що гази, які мають діапазон займистості з повітрям не менше 12 відсоткових пунктів, не є небезпечними відходами, якщо вони не мають небезпечних властивостей, вказаних у переліку небезпечних властивостей.

Однак, варто враховувати, що для точного тлумачення законодавчих актів і документів України, таких як Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та інші, рекомендується звертатися до офіційного тексту законодавства та консультуватися з юридичними експертами.

Запитання 3:

У нормі, передбаченій у п. 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, зазначається таке:

«Дія пунктів 6 – 33 цього Положення поширюється на такі відходи, що є об'єктом транскордонного перевезення:

- а) небезпечні відходи, що включені до розділу А Жовтого переліку відходів;
- б) відходи, які потребують окремого розгляду, що включені до розділу Б Жовтого переліку відходів;
- в) відходи, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, у разі, коли вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям), а також якщо транскордонні перевезення таких відходів підпадають під державне регулювання у заінтересованих державах.

В інших випадках відходи, що включені до Зеленого переліку відходів, не підпадають під дію пунктів 6 – 33 цього Положення.

Висновок щодо того, чи підпадають відходи Зеленого переліку відходів, які є об'єктом експорту або імпорту, під дію пунктів 6 – 33 цього Положення, чи не підпадають, надає Міндовкілля.»

Згідно з положенням, передбаченим у ч. 2 ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

З огляду на наведену та/або іншу релевантну інформацію прошу надати відповіді на такі запитання:

- 1) чи має Міндовкілля юридичний обов'язок надавати висновок щодо того, чи охоплюється поводження з конкретними небезпечними відходами, що як інформаційні моделі охоплюються розділом А Жовтого переліку відходів,

регулюванням, передбаченим у пунктах 6 – 33 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?

2) чи має Міндовклілля юридичний обов'язок надавати висновок щодо того, чи охоплюється поводження з конкретними небезпечними відходами, що як інформаційні моделі охоплюються зазначеними словами «відходи, які потребують окремого розгляду, що включені до розділу Б Жовтого переліку відходів», регулюванням, передбаченим у пунктах 6 – 33 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?

Прошу обґрунтувати відповіді на зазначені запитання.

Відповідь 3:

Я, як штучний інтелект, надаю загальну інформацію і не можу надати офіційну правову думку або обґрунтування, яке було б юридично обґрунтованим. Звертайтеся до юридичних експертів або офіційних джерел, щоб отримати точні та актуальні відповіді на ваші запитання.

Проте, я можу надати загальну інформацію про положення Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів. Згідно з цим положенням, Міндовклімат (Міністерство екології та природних ресурсів) має право видавати висновок щодо включення конкретних відходів до розділу А Жовтого переліку відходів, який підпадає під дію пунктів 6-33 цього Положення. Так само, Міндовклімат може надати висновок щодо включення відходів до розділу Б Жовтого переліку відходів, які потребують окремого розгляду.

Для отримання юридично обґрунтованих відповідей на ваші запитання рекомендується звернутися до офіційних джерел правової інформації України, таких як Міндовклімат або інші компетентні органи, або до юридичних експертів, які мають поглиблене знання законодавства та можуть надати вам детальну та точну інформацію, обґрунтовану відповідно до законодавства України.

Запитання 4:

Чи потрібно з юридичної точки зору розв'язувати питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відходів, про які йдеться в пунктах а) та б) частини 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 4:

З розділу Закону України «Про поводження з небезпечними відходами» (від 18.04.2002 № 2408-III) та відповідних положень Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120) можна зробити висновок, що питання про видачу, відмову у видачі, переоформлення або

видачу дубліката письмової згоди на транскордонне перевезення відходів потрібно розв'язувати з юридичної точки зору.

Частина 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів вказує, що для транскордонних перевезень небезпечних відходів, які включені до розділу А або розділу Б Жовтого переліку відходів, потрібна письмова згода компетентного органу країни-імпортера або країни-експортера. Така письмова згода є однією з обов'язкових документів для здійснення транскордонного перевезення.

З огляду на вищезазначене, для забезпечення відповідності правовим вимогам та уникнення можливих правопорушень, рекомендується отримати письмову згоду компетентного органу країни-імпортера або країни-експортера на транскордонне перевезення відходів, про які йдеться в пунктах а) та б) частини 1 пункту 4 зазначеного Положення.

Зверніть увагу, що конкретні вимоги і процедури щодо отримання письмової згоди можуть варіюватися залежно від законодавства та політики країни-імпортера або країни-експортера. Тому рекомендується звертатися до компетентних органів та отримувати конкретні вказівки щодо процедур транскордонних перевезень відходів у відповідних країнах.

Запитання 5:

Чи належить розв'язувати питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відходів, про які йдеться в пункті в) частини 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 5:

Згідно з частиною 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, пункт в) стосується відходів, що включені до Зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення, якщо вони містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, в таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей (затверджується Міндовкіллям), а також якщо транскордонні перевезення таких відходів підпадають під державне регулювання у заінтересованих державах.

Отже, для транскордонного перевезення відходів, які належать до Зеленого переліку відходів і відповідають вищезазначеним критеріям, необхідно розв'язувати питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди компетентного органу країни-імпортера або країни-експортера. Це є необхідною умовою для здійснення транскордонного перевезення відходів, які потрапляють під дію зазначеного Положення.

Обґрунтування: Вимоги щодо транскордонних перевезень відходів залежать від їх характеру, класифікації та потенційної небезпечності. У разі відходів, що включені до Зеленого переліку відходів, спеціальні умови та дозволи можуть бути необхідними через їх потенційну небезпечність. Це забезпечує виконання

міжнародних стандартів щодо охорони довкілля та забезпечує безпеку при транскордонних перевезеннях таких відходів.

Запитання 6:

Чи належить розв'язувати питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відходів, про які йдеться в пункті в) частини 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, якщо такі відходи не виявляють небезпечних властивостей, наведених у Переліку небезпечних властивостей, затвердженому наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 16 жовтня 2000 р. № 165?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 6:

Згідно з частиною 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, пункт в), відноситься до транскордонного перевезення відходів, які містять матеріали, наведені у додатку 2 до цього Положення, у таких кількостях, що можуть виявляти небезпечні властивості, наведені у переліку небезпечних властивостей, затвердженому Міністерством екології та природних ресурсів України.

Отже, якщо відходи, що підлягають транскордонному перевезенню згідно з пунктом в), не виявляють небезпечних властивостей, зазначених у переліку небезпечних властивостей, який затверджений Міністерством екології та природних ресурсів України, то питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відходів може не виникати.

Обґрунтування: Зазначені вимоги стосуються транспортування відходів, які мають потенційно небезпечні властивості. Якщо відходи не виявляють таких властивостей, вони можуть не потребувати письмової згоди на транскордонне перевезення. Однак, варто враховувати, що інші правові вимоги щодо транспортування відходів, включаючи будь-які національні законодавчі акти або міжнародні угоди, можуть мати вплив на цей процес. Тому рекомендується звернутися до відповідних правових актів та органів для отримання повної і точної інформації щодо вимог до транскордонного перевезення відходів.

Запитання 7:

Чи належить розв'язувати питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення відповідних небезпечних відходів, про які йдеться в пункті в) частини 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120, якщо такі відходи виявляють небезпечні властивості, наведених у Переліку небезпечних властивостей, затвердженому наказом Міністерства екології та

природних ресурсів України «Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 16 жовтня 2000 р. № 165?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 7:

Якщо відповідні небезпечні відходи, згадані у пункті в) частини 1 пункту 4 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, виявляють небезпечні властивості, зазначені у Переліку небезпечних властивостей, затвердженому наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням» від 16 жовтня 2000 р. № 165, то питання про видачу (відмову у видачі, переоформлення, видачу дубліката) письмової згоди на транскордонне перевезення цих відходів виникає.

Обґрунтування: Згідно з вимогами положення, транскордонне перевезення небезпечних відходів, які мають небезпечні властивості, зазначені у переліку небезпечних властивостей, вимагає письмової згоди компетентного органу. Така згода видається для забезпечення контролю за безпекою та відповідності перевезення вимогам відповідних національних та міжнародних нормативних актів. Тому, якщо відходи виявляють небезпечні властивості, їх транскордонне перевезення вимагає отримання письмової згоди для забезпечення правильного контролю та безпеки процесу перевезення.

Запитання 8:

Як співвідносяться між собою за їхнім юридичним змістом, з одного боку, термін «повідомлення» та, з іншого боку, термін «письмова згода», вжиті в Положенні про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 8:

Терміни «повідомлення» і «письмова згода», вжиті в Положенні про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, мають різні юридичні змістові характеристики і застосовуються в різних контекстах.

Повідомлення: Повідомлення використовується в контексті транскордонних перевезень небезпечних відходів, коли сторона, яка здійснює перевезення, повідомляє компетентні органи про намір здійснити такі перевезення. Повідомлення містить інформацію про вид відходів, їх характеристики, точки відправлення та призначення, маршрути, кількості тощо. Подання повідомлення дозволяє компетентним органам контролювати перевезення відходів та забезпечувати дотримання відповідних правил і нормативів.

Письмова згода: Письмова згода застосовується в контексті перевезення небезпечних відходів, які мають певні небезпечні властивості, які вказані у Переліку небезпечних властивостей. Ця згода означає, що компетентний орган письмово погоджується на перевезення цих небезпечних відходів та визначає умови і обмеження, які повинні бути дотримані під час перевезення. Видача письмової згоди

має на меті забезпечити контроль і безпеку перевезення небезпечних відходів, які мають певні небезпечні характеристики.

Таким чином, «повідомлення» відноситься до інформаційного зв'язку між стороною, що здійснює перевезення, та компетентними органами, тоді як «письмова згода» відноситься до погодження перевезення небезпечних відходів з компетентним органом і встановлення умов та обмежень для забезпечення контролю та безпеки.

Запитання 9:

Ось умови задачі з кримінального права України.

У Кримінальному кодексі України передбачено таке:

«Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини

1. Ввезення на територію України чи транзит через її територію відходів або вторинної сировини без належного дозволу -

караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ввезення на територію України чи транзит через її територію речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.».

Особа ввозить в Україну небезпечні відходи, які за відповідного обсягу виявляють властивість $V \geq 12\% \rightarrow T$, де V – обсяг, а T – реальна ймовірність заподіяння реальних руйнувань оточуючому середовищу. Особа усвідомлює, що обсягу відходів, які вона ввозить, вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює, що ввозить відходи без дозволу. Відповідальна особа у зв'язку з «домовленістю» «запевнила», що дозвіл непотрібен. Особа усвідомлює, що «запевнення» надала належна особа. Особа помилково вважає, що дозвіл непотрібен. Особа помилково вважає, що $V \geq 12\%$ не $\rightarrow T$, тобто не усвідомлює, що $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа через неналежну поведінку відповідальної особи та з огляду на інші обставини фізично не має змоги усвідомити, що $V \geq 12\% \rightarrow T$.

Прошу надати відповідь на таке запитання щодо наведеної тут задачі: чи наявних в діянні зазначеної особи, яка ввозить в Україну небезпечні відходи, склад кримінального правопорушення, передбачений хоча б в одній із частин статті 268 Кримінального кодексу України?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 9:

З моїм розумінням наданої задачі, вчинок зазначеної особи, яка ввозить в Україну небезпечні відходи, може підпадати під склад кримінального правопорушення, передбаченого у статті 268 Кримінального кодексу України.

Згідно з наведеною статтею 268 Кримінального кодексу України, ввезення на територію України речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів і заборонені до ввезення, карається штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

Задача вказує, що особа ввозить в Україну небезпечні відходи без належного дозволу та обсяг відходів, який вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$.

Особа усвідомлює, що дозвіл непотрібен, але це «запевнення» надає належна особа. Особа помилково вважає, що дозвіл непотрібен і не усвідомлює, що $V \geq 12\% \rightarrow T$.

У даному випадку, навіть якщо особа намагається усвідомити свої дії, вона помиляється щодо важливого факту – властивості відходів, які вона ввозить. Це може бути розцінено як неналежна поведінка та недбалість, що призводить до порушення правил щодо ввезення небезпечних відходів.

Таким чином, з огляду на наведені обставини та положення статті 268 Кримінального кодексу України, можна стверджувати, що в діянні зазначеної особи може бути наявний склад кримінального правопорушення, передбаченого хоча б в одній із частин статті 268. Однак, остаточне рішення щодо кваліфікації правопорушення та його наслідків повинно бути здійснене компетентними органами правосуддя на підставі всіх обставин справи та відповідних юридичних норм.

Запитання 10:

Ось умови задачі з кримінального права України.

У Кримінальному кодексі України передбачено таке:

«Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини

1. Ввезення на територію України чи транзит через її територію відходів або вторинної сировини без належного дозволу -

караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ввезення на територію України чи транзит через її територію речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.»

Особа ввозить в Україну небезпечні відходи, які за відповідного обсягу виявляють властивість $V \geq 12\% \rightarrow T$, де V – обсяг, а T – реальна ймовірність заподіяння реальних руйнувань оточуючому середовищу. Особа усвідомлює, що обсяг відходів, які вона ввозить, є меншим, ніж обсяг, якого вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$. Особа усвідомлює це не тому, що вона усвідомлює зазначений зв'язок $V \geq 12\% \rightarrow T$, а в тому сенсі, що просто усвідомлює, яким є обсяг відходів, які вона ввозить (в контексті наведеного ілюстративного прикладу це менше 10 кг). Особа усвідомлює, що ввозить відходи без дозволу. Відповідальна особа у зв'язку з «домовленістю» «запевнила», що дозвіл непотрібен. Особа усвідомлює, що «запевнення» надала належна особа. Особа помилково вважає, що $V < 12\% \rightarrow T$. Дозвіл «не був наданим» з огляду на умови «домовленості». Особа помилково вважає, що дозвіл потрібен. Особа помилково вважає, що її діяння за ознаками $V < 12\% \rightarrow T$ та відсутності дозволу має суспільно небезпечний характер та є порушенням законодавства про транскордонне перевезення небезпечних відходів і кримінальним правопорушенням.

Прошу надати відповідь на таке запитання щодо наведеної тут задачі: чи наявних в діянні зазначеної особи, яка ввозить в Україну небезпечні відходи, склад кримінального правопорушення, передбачений хоча б в одній із частин статті 268 Кримінального кодексу України?

Прошу обґрунтувати відповідь на зазначене запитання.

Відповідь 10:

З урахуванням наданих умов задачі та положень статті 268 Кримінального кодексу України, можна стверджувати, що в діянні зазначеної особи, яка ввозить в Україну небезпечні відходи, може бути наявний склад кримінального правопорушення, передбаченого хоча б в одній із частин цієї статті.

Згідно з пунктом 1 статті 268 Кримінального кодексу України, ввезення на територію України відходів або вторинної сировини без належного дозволу карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

Зазначена особа свідомо усвідомлює, що ввозить відходи без дозволу. Вона також усвідомлює, що обсяг відходів, які вона ввозить, є меншим, ніж обсяг, якого вистачає для виявлення властивості $V \geq 12\% \rightarrow T$. Однак, важливо відзначити, що ця особа помилково вважає, що її діяння не має суспільно небезпечного характеру і не порушує законодавство про транскордонне перевезення небезпечних відходів. Її помилкова інтерпретація зв'язку $V < 12\% \rightarrow T$ може свідчити про недбалість та неналежну поведінку, оскільки вона не усвідомлює реальну ймовірність заподіяння руйнувань оточуючому середовищу при ввезенні небезпечних відходів.

Отже, в зазначеній ситуації дії особи можуть бути кваліфіковані як незаконне ввезення на територію України відходів без належного дозволу, передбачене пунктом 1 статті 268 Кримінального кодексу України. Таке порушення може бути покаране штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, залежно від рішення компетентних органів правосуддя та обставин конкретної справи.

Подяка:

Дякую!

Відповідь:

Будь ласка! Я радий допомогти. Якщо у вас є ще які-небудь запитання, не соромтеся звертатися [46].

Висновок (результат порівняння підходів людини та результатів роботи штучного інтелекту): переваг роботи Чату над роботою людини-юриста не виявлено. Ба більше: наразі Чат непридатний для використання результатів його роботи щодо відповідей на запитання на кшталт наведених запитань.

Обмежень наведених спостережень щодо роботи Чату: критерієм правильності юридичної інформації та характеристик аргументованості такої правильності була оцінка таких правильності та характеристик її аргументованості лише автором цієї публікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – С. 1. – Ст. 920.
2. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22 березня 1989 р. // Офіційний вісник України. – 2018. – № 93. – С. 106. – Ст. 3092.
3. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 23.
4. Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів : постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 29. – С. 107. – Ст. 1217.

5. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2320-IX // Офіційний вісник України. – 2022. – № 56. – С. 21. – Ст. 3270.

6. Basel convention on the control of transboundary transportation of hazardous wastes and their disposal adopted on 22 March 1989 // Website of Basel convention on the control of transboundary transportation of hazardous wastes and their disposal adopted on 22 March 1989. URL: <https://www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf> (application date: 28.05.2023).

7. Про результати аудиту виконання Україною вимог Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням: рішення Рахункової палати від 11 травня 2016 р. № 10-3 // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v10-3150-16#Text> (дата звернення: 28.05.2023 р.).

8. Про міжнародні договори України: Закон України від 22 грудня 1993 р. № 3767-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 45.

9. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – С. 11. – Ст. 2317.

10. Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову: постанова КМУ від 17 березня 2006 р. № 353 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 12. – С. 54. – Ст. 814.

11. Recommendations for the transportation of dangerous goods, Standard rules: UN // An Official website of the United Nations Economic Commission for Europe. URL: https://unece.org/fileadmin/DAM/trans/danger/publi/unrec/rev21/ST-SG-AC10-1r21e_Vol1_WEB.pdf (application date: 28.05.2023).

12. Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки: постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2022 р. № 1030 // Офіційний вісник України. – 2022. – № 75. – С. 69. – Ст. 4554.

13. Гуртовенко О. Л. Технічні інструкції ІКАО в контексті права України: порівняння підходів людини та результатів роботи штучного інтелекту [Електронний ресурс] / О. Л. Гуртовенко // веб-сайт «Конституціоналіст» / Громадська організація «Громадянський центр правових ініціатив». – 2023. – URL: <https://constitutionalist.com.ua/tekhnichni-instruktsii-ikao-v-konteksti-prava-ukrainy-porivniannia-pidkhodiv-liudyny-ta-rezultativ-roboty-shtuchnoho-intelektu/>. – Назва з екрана. – (8,41 а. а.).

14. Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS Rev. 9, 2021): UN // Official website of the United Nations Economic Commission for Europe. URL: <https://unece.org/transport/standards/transport/dangerous-goods/ghs-rev9-2021> (application date: 28.05.2023).

15. Consolidated text: Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance): European Parliament and the Council // An Official website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008L0098-20180705> (application date: 28.05.2023).

16. Додаток Г «Небезпечні речовини та їх властивості» до «Державного класифікатору України. Класифікатору відходів ДК 005-96»: наказ Державного

комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 29 лютого 1996 р. // веб-сайт аналітично-правової системи ZakonOnline. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/142654__142654 (дата звернення: 28.05.2023).

17. Переліки товарів (з кодами УКТ ЗЕД), на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження (стаття 197 Митного кодексу України): додаток до виданого на підставі ч. 2 ст. 197 Митного кодексу України листа Державної митної служби України від 30 січня 2020 р. № 123/16-03-01 // Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/textdoc/46167> (дата звернення: 28.05.2023).

18. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 р. № 1644-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 18. – С. 6. – Ст. 733.

19. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 травня 2011 р. № 3392-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 45. – С. 20. – Ст. 1824.

20. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – С. 11. – Ст. 1088.

21. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

22. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – С. 11. – Ст. 1918.

23. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – С. 11. – Ст. 1370.

24. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – С. 7. – Ст. 461.

25. Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23 травня 1995 р. № 176/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 47. – Ст. 349.

26. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72. – С. 15. – Ст. 2598.

27. Handbook for trial jurors serving in the united states district courts: the Judicial Conference of the United States // Website «United States Courts». URL: <https://www.uscourts.gov/sites/default/files/trial-handbook.pdf> (application date: 28.05.2023).

28. Гуртовенко О. Л. Кримінально-правова балансологія : стисла характеристика [Текст] / О. Л. Гуртовенко // «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 2. – 1004 с. – С. 278-281. – 5 с. (0,31 а. а.).

29. Текст проекту нового Кримінального кодексу України станом на 22.05.2023 р. Робоча група з питань розвитку кримінального права, створена Указом Президента України «Питання комісії з питань правової реформи» від 7 серпня 2019 р. № 584/2019 // Офіц. веб-сайт Робочої групи з питань розвитку кримінального права, , створеної Указом Президента України «Питання комісії з питань правової реформи» від 7 серпня 2019 р. № 584/2019. URL:

<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/05/22/kontrolnyj-tekst-proektu-kk-22-05-2023.pdf> (дата звернення: 28.05.2023 р.).

30. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Амальгама Люкс» щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 500 Цивільного кодексу України та статті 34 Господарського процесуального кодексу України у їх співвідношенні від 24 червня 2009 р. № 34-у/2009 // Вісник Конституційного Суду України. – 209. – № 4. – С. 91.

31. Національна доповідь Конституційного Суду України (чи створена під егідою Конституційного Суду України) на тему «Проблеми законодавчих прогалин в конституційній юриспруденції» // Website of the Conference of European Constitutional Courts. URL: https://www.confueconstco.org/reports/rep-xiv/report_Ukraine_uk.pdf.

32. Рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 березня 2021 р. у справі № 640/23179/19 (адміністративне провадження № К/9901/26528/20) // Офіц. веб-портал «Судова влада України» / Державна судова адміністрація України. Державна інформаційна (автоматизована) система «Єдиний державний реєстр судових рішень» / Державне підприємство «Інформаційні судові системи». URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439046?fbclid=IwAR1qDrV3fMMXndiYq_piB1chfQ6xPzKFRKCT8fVyE95Xt-NIImd2Nh5AZXk (дата звернення: 28.05.2023 р.).

33. Про впорядкування ввезення в Україну і транзиту через її територію відходів (вторинної сировини): постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1994 р. № 117 // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.05.2023 р.).

34. Про впорядкування контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням: постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 1997 р. № 1016 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 38. – С. 16.

35. Європейська Угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) від 30 вересня 1957 р. (без додатків) // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_217#Text (дата звернення: 28.05.2023 р.).

36. Звіт про результати аудиту ефективності використання державних коштів, спрямованих на досягнення цілей Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням: рішення Рахункової палати України від 3 грудня 2019 р. № 36-3 // Офіц. веб-сайт Рахункової палати України. URL: http://www.rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/36-3_2019/R_RP_36-3_2019.pdf (дата звернення: 28.05.2023 р.).

37. Guidance Manual For The Control Of Transboundary Movements Of Recoverable Wastes: the United Nations Economic Commission for Europe // An Official website of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <https://www.oecd.org/environment/waste/guidance-manual-control-transboundary-movements-recoverable-wastes.pdf> (application date: 28.05.2023).

38. Recommendations on the Transport of Dangerous Goods: Manual of Tests and Criteria: UN // An Official website of the United Nations Economic Commission for Europe. URL:

https://unece.org/DAM/trans/danger/publi/manual/Rev4/English/01E_intro.pdf
(application date: 28.05.2023).

39. Про призначення компетентного органу та виділеного центру для виконання цілей Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням: постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2000 р. № 574 // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/574-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.05.2023 р.).

40. Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 16 жовтня 2000 р. № 165 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 45. – С. 235. – Ст. 1955.

41. Деякі питання подання декларації про відходи: постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 556 // Офіційний вісник України. – 2022. – № 40. – С. 96. – Ст. 2184.

42. Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. від 7 грудня 1944 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 40. – С. 195. – Ст. 2667.

45. Weiser B. Here's What Happens When Your Lawyer Uses ChatGPT. The New York Times. May 27, 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/05/27/nyregion/avianca-airline-lawsuit-chatgpt.html?smid=tw-nytimes&smtyp=cur> (application date: 28.05.2023).

46. OpenAI's ChatGPT. У нормі, передбаченій у п. 2 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120?... та ін. [Повідомлення онлайн-форуму] // Отримано з веб-сайту лабораторії досліджень штучного інтелекту «ЕупенЕЙАЙ» (англ. OpenAI). URL: <https://openai.com/> (дата звернення: 28.05.2023 р.).